JOOP ALBERDA

CRISIS VAN DE EXPERTISE TREFT OOK ROL VAN DE COACH

De rol van de coach heb ik altijd vastgelegd in een triple A-status: hij moet autonoom en authentiek zijn en bovendien autoriteit uitstralen. Maar in een snel veranderende wereld, die op zoek is naar nieuwe normen, omgangsvormen en evenwicht, is dat niet meer genoeg. Alles gaat deze eeuw, onder druk van internet en de toenemende vraag om transparantie, op zijn kop. Ook de rol van de coach. Ik noem dat met de Twentse filosoof en Denker des Vaderlands, René ten Bos, die we voor deze uitgave van *NLCOACH* interviewden, 'de crisis van de expertise'.

In zijn domein van de sport geldt de coach als een expert. De coach was jarenlang, voor zijn eigen sporters, koersbepalend en dus een baken van zekerheid. Maar de (sociale) media hebben zijn gezag aangetast, want de expert staat daar elke dag ter discussie. Kijk en luister naar de vele praatprogramma's op de televisie, volg internet en de wereld van Twitter en verbaas je over de vrijheid die mensen, zonder zich in het vak te hebben verdiept, nemen om te (ver)oordelen en te ridiculiseren.

De expertise van mensen met een aantoonbare achtergrond op hun niveau wordt, zo gauw de media er grip op krijgen, door Jan en alleman, gemakkelijk en ongegrond, onderuitgehaald. Natuurlijk, die crisisstand reikt verder dan de sport: hij zit ook in de politiek, die er op het wereldtoneel in de persoon van de Amerikaanse president Donald Trump zelfs een behendige gangmaker in heeft. Door ze te schofferen dwingt hij deskundigen zich te verdedigen voordat zij zichzelf hebben kunnen laten gelden.

Op het moment dat Ronald Koeman bij het Engelse Everton wordt ontslagen is hij de volgende dag, voor een breed publiek, de ideale man voor Oranje. Iedereen heeft dan een mening over hem. Dat illustreert aan de ene kant de populariteit van de sport, en dat is fijn, aan de andere roept het ook de vraag op waar de kansen liggen voor een redelijk alternatief. Het zogenoemde technisch hart van Ajax benoemde, na zorgvuldige afweging, de onervaren Marcel Keizer als hoofdcoach. Maar nog voordat deze zijn punt had kunnen maken, was zijn positie ter discussie gesteld en kwam de coach, in plaats van proactief te handelen, in zijn eigen verdedigingslinie terecht.

Die ontwikkeling betekent dat onafhankelijkheid van de omgeving van de coach in toenemende mate belangrijk wordt. Hij zal 'indifferenter' moeten worden, zegt René ten Bos, onverstoorbaar zijn in zijn houding en uitstraling. 'De coach als stoïcijn', zou ik bijna willen zeggen, de coach die zich niets aantrekt van wat wordt gezegd en geschreven. Strak vasthouden aan je eigen plan, visie en filosofie in de wetenschap dat non-experts elke dag via de communicatiemogelijkheden van deze tijd de kans krijgen het leiderschap van de coach te ondermijnen.

De sport is, zoals de wereld, transparanter geworden. En iedereen voelt zich expert, want iedereen kan zijn kennis van internet halen. Maar uiteindelijk bepaalt de output, het succes, of het werk goed is gedaan. Achteraf is de uitkomst prima te verklaren, we gaan voorbij aan toevalligheden en de onvoorspelbare aspecten die daarin ook een rol spelen. Die passen vaak niet in het verhaal. Alleen, waar de expert zo nadrukkelijk ter discussie staat, mogen we niet vergeten dat toegankelijke kennis gemakkelijk kan worden verspreid. Daarentegen is het vakmanschap en het gilde van de Henk Gemsers, Jac Orie's en Gerard Kemkersen niet op internet terug te vinden. Zij vertellen de boodschap van de persoonlijke ontmoeting, dat blijft de hand van de meester.

twitter @joopalberda

NLCOACH

NLCOACH is een uitgave van NLcoach en Arko Sports Media in samenwerking met NOC*NSF.

HOOFDREDACTIE
Joop Alberda & Edward Swier

12e jaargang, nummer 4
september 2017

AAN DIT NUMMER WERKTEN MEE
Poul Annema
Els Dubbelboer
Ivo Roodbergen
Mart Smeets
André Venema
John Volkers
Tessa de Wekker

REDACTIEADRES
Arko Sports Media
NLCOACH
Postbus 393, 3430 AJ Nieuwegein
T. 030 - 707 30 00

UITGEVER
Michel van Troost
E. michel.van.troost@sportsmedia.nl

MARKETING
Daniëlle de Jong
E. info@sportsmedia.nl

LIDMAATSCHAP NLCOACH
Leden van NLcoach ontvangen automatisch het blad **NLCOACH**. Meer informatie over het lidmaatschap is verkrijgbaar bij NLcoach.
NLcoach
Wattbaan 31-49
3439 ML Nieuwegein
T. 030 - 751 38 20
F. 030 - 751 38 21
E. info@nlcoach.nl
W. www.nlcoach.nl

LEZERSSERVICE
Abonnementen/adreswijzigingen
Arko Sports Media
Postbus 393, 3430 AJ Nieuwegein
T. 030 - 707 30 00
E. info@sportsmedia.nl

ABONNEMENTEN
Regulier abonnement € 34,- per jaar (incl. 6% btw). Studentenabonnement € 25,- per jaar (incl. 6% btw). Abonnementen die verzonden worden naar een adres buiten Nederland € 43,- per jaar (incl. 6% btw). Opzeggingen van het abonnement – uitsluitend schriftelijk – dienen uiterlijk zes weken voor afloop van de abonnementsperiode in het bezit te zijn van Arko Sports Media BV.

OPMAAK
www.ikgraphicdesign.com

DRUKKER
PreVision, Eindhoven

COVERFOTO
ANP Photo

REPRORECHT
Het verlenen van toestemming tot publicaties in dit tijdschrift houdt in dat de uitsluiting van ieder ander onherroepelijk door de auteur is gemachtigd de door derden verschuldigde vergoedingen voor kopiëren, als bedoeld in artikel 17 lid 2 van de Auteurswet 1912 en in het Koninklijk Besluit van 20 juni 1974 (Stb. 35) ex art. 16b van de Auteurswet 1912 te innen en/of daartoe in en buiten rechte treden.

©2017 NLCOACH/ARKO SPORTS MEDIA, NIEUWEGEIN
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, in fotokopie of anderszins gereproduceerd door middel van boekdruk, foto-offset, fotokopie, microfilm of welke andere methode dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de uitgever.

Lid van het Nederlands Uitgeversverbond (NUV), groep uitgevers.
ISSN 1871-9813

INHOUD

18 **René ten Bos en Joop Alberda** over ‘de crisis van de expertise’ en andere vraagstukken

24 **Tim Veldt** “Bij BEAT doen we het anders dan iedereen gewend is”

32 **Anje-Marijcke van Boxtel** “Voorbeelden werken, in welke branche je ook actief bent”

37 **Patrick Kiens** “Passie, dat is echt de eerste pijler”

HOE VIER NEDERLANDSE SCHAATSCOACHES IN BUITENLANDSE DIENST DE KLOOF MET NEDERLAND PROBEREN TE DICHTEN.

6

En verder...

12. Curlingcoach **Shari Leibbrandt** heeft niet overal een antwoord op
17. De column van **John Volkers**
28. **Sportcentrum Papendal:** hoe de maatpakken verdreven werden door jogging-pakken
42. Terugblik op **Nationaal Coach Congres**
43. **Sarina Wiegman**, onze Coach van het Jaar
44. **CHAOS** helpt trainers bij ontwikkelen van zelfregulerend team
45. **Boeken top-3:** interessant voor coaches in de sport
46. De column van **Mart Smeets**

Vier uitdagers van Oranje over hun uitdagende werk in het buitenland

NEDERLANDSE SCHAATSCOACH HEILIG IN HIËRARCHISCHE AZIATISCHE CULTUUR

DOOR: ANDRÉ VENEMA ■ BEELD: SPORTFOTOGRAFIE.NL EN ANP

Was de Nederlandse superioriteit bij de Olympische Winterspelen in Sotsji vier jaar geleden een uitschieter, of is de rest van de schaatswereld voorgoed veroordeeld tot kruimelwerk? Hoe vier Nederlandse coaches in buitenlandse dienst de kloof proberen te dichten. “Kennis wordt gewoon ingekocht.”

Johan de Wit, sinds 2015 bondscoach van Japan

“Ik heb het in Japan met mijn vrouw en onze jonge zoon ontzettend naar mijn zin. Het is hier prettig wonen en werken, al mis ik de serieuze gesprekken, de grappen, een biertje drinken met vrienden en familie. Maar deze baan is een verrijking van mijn leven. Japanners willen echt goed zijn voor elkaar, een voorbeeld zijn voor hun kinderen. Obihiro en Nagano, waar de schaatsbanen staan, zijn mijn uitvalsbases.
De aanpassing verliep vlot, maar soms kom ik nog wel voor verrassingen te staan. De Japanse cultuur is zo anders dan de Nederlandse. De sociale controle hier is enorm, zoveel scherper. Daar houd je eigenlijk helemaal geen rekening mee als je hiernaartoe gaat. Een voorbeeld: als we met het team gaan fietsen, moeten we netjes achter elkaar blijven rijden. Doen we dat niet, dan krijgen we dat meteen van het bondsbureau te horen. Dat gebeurt ook als iemand zonder helm op rijdt. ‘Die dragen jullie toch wel?’, wordt er dan gevraagd. Want dat hoort zo.
Er is best veel geld, er kan een hoop. Hoe hoog het budget precies is, weet ik niet. Ik dien in december een plan in voor het hele jaar, moet dat erg goed voorbereiden. De bond zegt vervolgens: het kan of het kan niet. Tot nu toe is er nooit iets geweigerd, ik heb wat dat betreft geen beperkingen. Maar ik vraag ook niet zo heel veel, haha. Toch zit de Japanse overgeorganiseerdheid ons soms ook een beetje in de weg. Als je iets wilt veranderen of aanpassen, is dat bijna onmogelijk. Vorig jaar was de baan in Zuid-Korea bijvoorbeeld een maand eerder open dan gepland. De hele wereld was er om te trainen, maar wij niet. Omdat het niet geregeld kon worden.

“Als je je targets niet haalt, **krijg je dreigmails”**

Johan de Wit

De faciliteiten zijn geweldig, er is niets te klagen. De relatie met de atleten is prima, maar wel hiërarchisch. Dat zit in de Japanse cultuur verweven. De coach is heilig, al ga ik anders om met mijn schaatsers dan ze gewend waren. Ik stimuleer ze heel erg om open te zijn, tot interactie en feedback. Maar het is lastig dat hiërarchische eruit te krijgen, hoewel we als groep steeds meer naar elkaar toe groeien. Ik heb nu sporters bij andere coaches weggetrokken. Die vertellen mij later: ‘Ik had er geen zin meer in en ook geen geloof in de coach’. Dan vraag ik: ‘Waarom zei je niets, deed je alles dan?’ ‘Omdat het moest’, krijg je dan te horen. In Nederland heb je veel meer interactie met de sporter, krijg je feedback. Dat wil je als coach ook.
Ik heb geen olympische doelstellingen, de bond wel. Die worden me ook een keer of vijf per jaar verteld. Dat heeft met de cultuur te maken. Als je je targets niet haalt, krijg je dreigmails. Dat schijnt in het Japanse bedrijfsleven ook zo te zijn. Dat doet mij niet zoveel, want ik wil het zelf uiteraard ook heel graag heel goed doen. Ik haal mijn grootste plezier uit prestaties.”

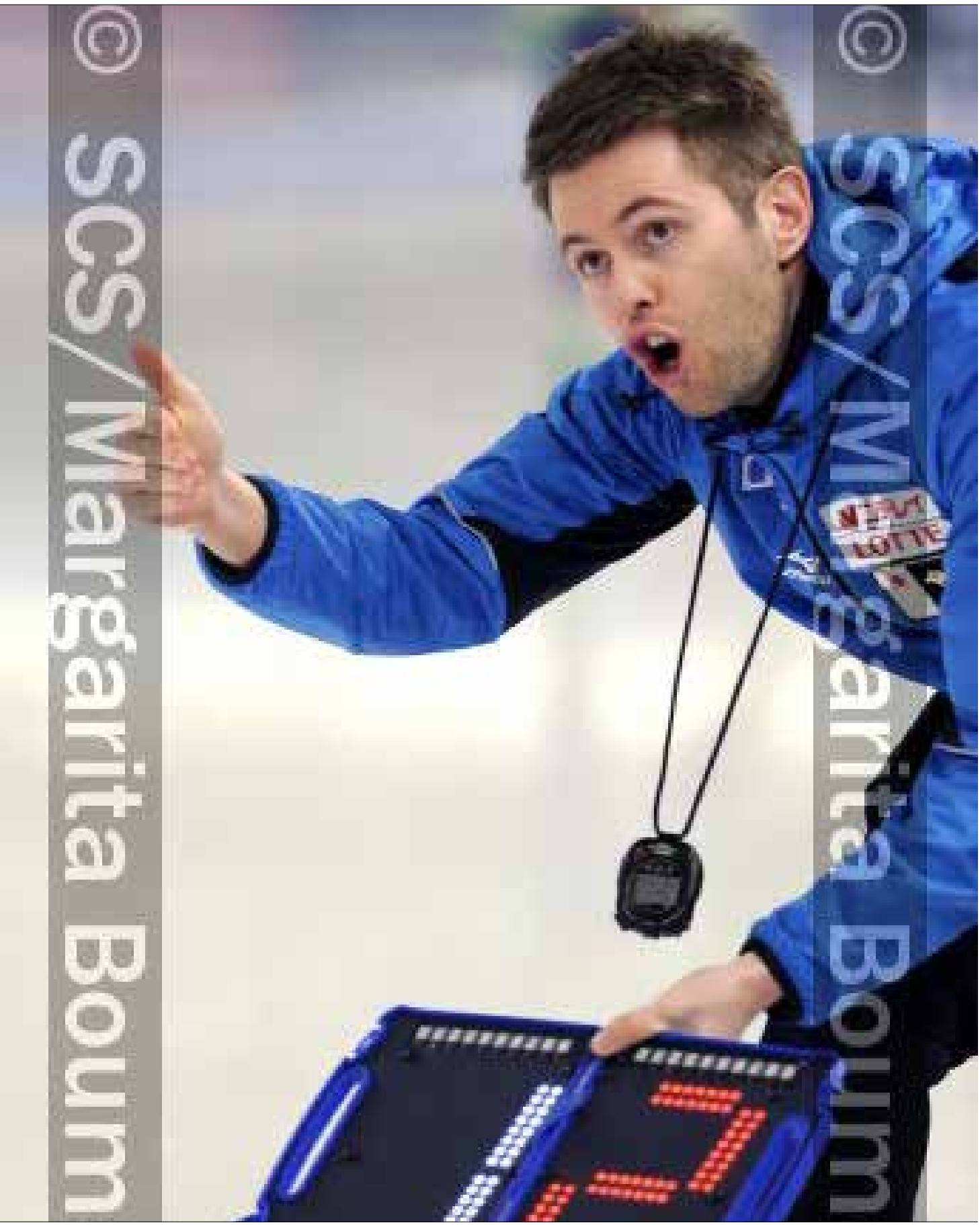
© SCS/Margarita Bouum
© SCS/Margarita Bouum

“Chinese schaatsers stoppen en worden dan coach, blijven qua trainingsstof hetzelfde doen als wat zij ooit deden”

Peter Kolder

Peter Kolder, sinds oktober 2016 bondscoach/ opleider in China

“Op zich kan ik alles doen wat ik wil, maar het is in China best lastig iets op te bouwen. Er verandert soms nogal veel. Dat wordt gewoon door de bond besloten, daar kun je weinig aan doen. Zo is er een andere coach aangenomen, een Chinese dame. Zij heeft het eerste recht om uit schaatsers te kiezen, ik mag verder met wat er overblijft. Ik begrijp dat wel, het is ook hun goed recht. De helft van het Chinese World Cup-team bestaat nu uit schaatsers met wie ik vorig jaar heb gewerkt. Ik heb een goede job gedaan, er zijn stappen gemaakt.

Het lastigste van mijn baan vind ik niet dat mijn familie hier niet is, maar de taalbarrière. Ik heb altijd drie, vier vertalers om me heen, maar het is moeilijk je uit te drukken omdat Engels voor hen en mij niet de moedertaal is. Ik moet soms drie keer dingen uitleggen en dan nog afwachten of het blijft hangen. Ja, ik maak lange dagen: van zeven uur ’s ochtends tot een uur of acht, negen ’s avonds. Ik ben altijd aan het werk, maar ik verveel me niet. Ik heb een mooi appartement met alles erop en eraan. En ik kan gewoon Nederlandse tv-zenders ontvangen.

Onlangs heb ik met een aantal andere mensen, de internationale schaatsbond ISU is er ook bij betrokken, een cursus voor Chinese trainers gegeven. De laatste keer dat dat gebeurde was 21 jaar geleden. Schaatsers stoppen hier en worden dan coach, blijven qua trainingsstof hetzelfde doen als wat zij ooit deden. Dan snap je wel dat er in al die jaren weinig is veranderd. Aan de ene kant ga je hier wat dat betreft twintig jaar terug in de tijd. Interne wedstrijden zijn nu eenmaal belangrijker dan de externe. Dat heeft te maken met het systeem: provincies rijden hier tegen elkaar. En hoe meer je wint, hoe meer geld je als provincie krijgt. Ze leiden niet op, maar willen meteen presteren.

“Overal wordt mijn advies voor gevraagd. Laatst kreeg ik de tekeningen van de nieuwe ijsbaan in Peking te zien. **Dan vragen ze mijn oordeel. Als ik aanpassingen voorstel, worden die doorgevoerd”**

Peter Kolder

Aan de andere kant gaan de ontwikkelingen heel snel. Ik was hier tien jaar geleden voor het laatst en sindsdien heeft het land veertig jaar aan ontwikkeling doorgemaakt. China is in andere opzichten heel modern. Er zijn hier in andere disciplines meer buitenlandse coaches aangetrokken, voor het curling is er een Canadese trainer. Kennis wordt gewoon ingekocht, want China wil presteren op de Winterspelen van 2022 in Peking. Ze hebben gekeken waar veel medailles te halen zijn, schaatsen is daar een discipline van. Er wordt veel geld gepompt in sporten waar iets te halen valt, dat geldt voor andere sporten ook. Ik heb geen idee hoe groot het budget is. Ik dien een plan in en dan zegt de bond ja of nee. Tot nu toe is alles wat ik voorstelde gehonoreerd. Meer dan dat zelfs. Afgelopen zomer waren we met 27 in plaats van 20 sporters zes weken op trainingskamp in Heerenveen. De andere schaatsploeg zat zelfs drie maanden in Canada. Dat zegt alles over de ambities.
Ik kan na een jaar wel vier boeken volschrijven met dingen die ik hier heb meegemaakt. Over situaties, de politiek die overal achter zit, de hiërarchie… Als ik in een lift stap, stappen mijn schaatsers uit. Ik mag nog geen deur zelf openhouden. In de eetzaal ruimde een sporter zelfs mijn dienblad op. Dat gebeurde één keer, daarna zei ik nee. Wat leuk is: overal wordt mijn advies voor gevraagd. Ik zit met sponsors en het olympisch comité aan tafel. Laatst kreeg ik de tekeningen van de nieuwe ijsbaan in Peking te zien. Dan vragen ze mijn oordeel. En als ik aanpassingen voorstel, dan worden die ook doorgevoerd.
Er is hier nog genoeg werk te doen, ik heb het naar mijn zin. Bij de komende Winterspelen zal China alleen met de sprintvrouwen meedoen voor medailles, want alles is op 2022 gericht. Er komen een paar mooie talentjes aan. Het gaat erom dat ze beter worden. En daar doen we alles aan."

Jan van Veen, sinds 2016 bondscoach van Duitsland

"Dit is best wel een moeilijke klus, in die zin dat de sportstructuur in Duitsland anders is opgebouwd dan in Nederland. Duitse sport word gefinancierd op basis van regionale steunpunten. Bij het schaatsen heb je er drie: in Berlijn, Erfurt en Inzell. Allemaal met eigen trainers, fysiotherapeuten en artsen. Als je de talenten daar weghaalt, valt de financiering weg. De sporters zijn verspreid, daarom is het belangrijk dat er op die steunpunten goed kader is.
De programma's schrijf ik zelf, voor iedereen. Alleen op trainingskampen komen we bij elkaar. Maar ik denk dat we op termijn toch naar één centraal punt moeten, waarschijnlijk in Berlijn. Dan kun je er als coach dichter op zitten, heb je minder beperkingen. En dan kun je ook een klein, select groepje qua niveau bij elkaar zetten. Eigenlijk zoals dat in Nederland bij de merkenteams gebeurt. Want het is zoals het nu gaat soms toch best lastig. Het probleem is dat in de huidige structuur te veel mensen zich met alles bemoeien. Je moet, denk ik, heel selectief keuzes maken. Er moeten duidelijke lijnen worden getrokken.
We hebben nu een lange- en een kortetermijnplanning gemaakt. Erik Bouwman werkt in samenspraak met mij bijvoorbeeld met de Duitse junioren, we zijn nu druk bezig met de opbouw. Ik heb van Robert Bartko, mijn baas, ook opdracht gekregen voor een herstructurering voor de lange termijn. Dat plan gaat meer naar de Winterspelen van 2022, 2026 en 2030 dan naar de komende in Zuid-Korea. Toch wil Duitsland ook daar graag medailles halen. Want als er geen resultaten worden geboekt, valt de financiering weg.

"KENNIS DELEN PAST IN DE TIJDSGEEST"

DOOR: EDWARD SWIER

Je kunt alles voor jezelf houden, of de wereld letterlijk een beetje beter maken. De schaatsbond KNSB kiest ervoor een deel van de kennis die Nederlandse coaches hebben opgebouwd te delen met de buitenlandse concurrenten. Op het eerste schaatssymposium van de internationale schaatsunie ISU was manager shorttrack Wilf O'Reilly van de KNSB behoorlijk openhartig. Schaatsen.nl en *De Volkskrant* deden verslag van het congres. "We delen het liefst zo veel mogelijk met onze concurrenten, omdat we dan gedwongen worden zelf weer iets nieuws te gaan doen."

O'Reilly vertrouwde zijn internationale gehoor – coaches uit 21 landen lieten zich begin november zien bij het symposium in Thialf – toe dat langebaanschaatsers veel kunnen leren van shorttrackers. Hij gaf uitleg over de bochtentechniek van Shani Davis, van origine een shorttracker. En hij verbaasde de Canadese ex-sprinter Jeremy Wotherspoon, door hem meer te leren over zijn eigen techniek dan hij zelf wist. O'Reilly: "Onze filosofie is dat we het liefst zo veel mogelijk met onze concurrenten delen, omdat we dan gedwongen worden zelf weer iets nieuws te gaan doen. Anders blijf je in je eigen wereldje hangen. Een wereld waarin je denkt dat je de beste bent, maar die beperkend kan werken."
Bart Schouten, bondscoach van Canada, is blij met de houding van Nederland. Het zou de sport kunnen 'redden'. "Er is wereldwijd een gebrek aan goed opgeleide coaches en als Nederland nog veel vaker 23 medailles op de Spelen wint, dan betekent dat het einde van de sport."
Volgens de KNSB is dat, bij monde van O'Reilly, niet de reden om kennis te delen. Het is meer iets dat bij deze tijdsgeest past. "We delen voortdurend alles op social media. Dit past in die trend. Delen is wat de maatschappij doet en wij dus ook."
De buitenlandse trainers waren blij met het initiatief van de ISU, die in developmentcommissaris Jildou Gemser een enthousiast pleitbezorger heeft, en de openhartigheid van de KNSB. De Amerikaanse bondscoach Matt Kooreman benadrukte dat Nederland niet direct bang hoeft te zijn dat het nu door de rest zomaar voorbijgestreefd wordt. Kooreman: "Kennis delen is één, maar het gaat er uiteindelijk toch om hoe je die kennis toepast. Daarin onderscheiden de goede coaches zich."
Wotherspoon, coach van de succesvolle Noorse sprinters: "Als je alles geheimhoudt, geef je kennis geen kans zich te ontwikkelen." Hij had overigens de shorttracktraining al geïntroduceerd bij de Noorse sprintploeg. "Toen ik twee jaar geleden in Noorwegen aan de slag ging als trainer, merkte ik dat er daar nauwelijks geshorttrackt werd. De langebaners deden één of twee keer per jaar aan shorttrack, nu elke week."

Ik kan tot nu toe doen wat ik wil, probeer verantwoord te plannen. Ik heb tien schaatsers in Team I, dat de wereldbekerwedstrijden rijdt en de Spelen moet halen. Daar zit nog een groep van tien schaatsers, neosenioren en jeugd, achter. De faciliteiten zijn in Duitsland geweldig, het ontbreekt aan niets. Wat ik verbazingwekkend vind, is dat Duitsers toch heel anders zijn dan Nederlanders: heel voorzichtig. Als het twee druppels regent, wordt fietsen al ingewikkeld. Het gaat er zeer planmatig en gestructureerd aan toe. De mensen van de bond vragen mij bij wijze van spreken in maart al of ik op 4 oktober het krachthonk wil gebruiken. Dat is soms een beetje frustrerend, want ik werk anders en ben meer van improvisatie en flexibiliteit. De bond probeert daar wel heel erg in mee te gaan.
De relatie met de schaatsers is goed, mijn Duits is prima. Er is wat de taal betreft geen barrière. Ik kan ook in het Duits dwingend zijn, haha. Ik vind het superbelangrijk dat ik de taal spreek. Als je aan tafel zit, ben je zo onderdeel van het gesprek. En je kunt accenten aangeven in je programma, mensen mentaal helpen. Via een tolk weet je nooit of alles echt overkomt. Ik heb het erg naar mijn zin, in het voorjaar gaan we kijken of we met elkaar verder willen. Ik heb die intentie in ieder geval wel uitgesproken."

> "Het probleem is dat in de huidige structuur **te veel mensen zich met alles bemoeien"**
>
> *Jan van Veen*

Olympische Winterspelen in Pyeongchang

De Olympische Winterspelen worden van 9 tot en met 25 februari 2018 gehouden in Pyeongchang, Zuid-Korea. Nederland zal als vanouds een grote schaatsploeg afvaardigen. Bovendien gaan er de laatste jaren steeds meer shorttrackers naar de Spelen, en maakt Nederland ook in deze discipline meer kans op eremetaal. Mogelijk plaatst zich ook voor het eerst een Nederlands curlingteam.
Zowel de schaats-, shorttrack- als curlingwedstrijden worden overigens in het aan de kust gelegen Gangneung gehouden. Daar, in het noordoosten van Zuid-Korea, verrees de laatste jaren een gigantisch complex dat uit meerdere hallen bestaat.
Er wordt tijdens deze Winterspelen gestreden om 102 gouden medailles in vijftien sporten. Er is een viertal nieuwe disciplines: big air snowboarding, gemengd curling, gemengde landenwedstrijd alpineskiën en de mass-start bij het schaatsen.
In 2011 versloeg Pyeongchang bij de IOC-verkiezingen twee Europese tegenstanders: München en Annecy. Het is voor het eerst dat de Winterspelen in Zuid-Korea zijn. In 1988 waren wel de Zomerspelen al eens in Seoel.
De Paralympische Spelen zijn van 9 tot en met 18 maart in Pyeongchang.

Bart Schouten, sinds 2010 bondscoach van Canada

"Vergeleken met Nederland is er in Canada minder talent. Je moet daarom heel goed omgaan met het talent dat er is en je moet ook echt zorgen dat je er alles uithaalt. Je kunt het je niet permitteren iemand te verliezen. Maar we hebben een goed team, waar we trots op zijn. Ik denk ook dat we goed gaan scoren op de Olympische Spelen. Ons doel is eigenlijk altijd proberen achter Nederland het tweede land met schaatsmedailles te zijn, als je shorttrack en langebaan combineert. Die ambitie is er.

Er is waarschijnlijk minder budget, maar we hebben goede ondersteuning van het Sportinstituut Canada en de universiteit van Calgary. We krijgen ook financiële ondersteuning van het Canadese olympisch comité. Dat budget is de laatste jaren alleen niet omhoog, maar omlaag gegaan. Er is minder mogelijk dan we hadden gehoopt. We konden dit jaar bijvoorbeeld niet twee weken op trainingskamp gaan, zoals we dat normaal doen. Nu moesten we in mei in Calgary blijven, dan is het daar best nog koud.

We kunnen dit seizoen ook niet alle World Cup-plekken opvullen, want daar is geen geld voor. Omdat we voor de ploegenachtervolging nu twee extra schaatsers aan de selectie hebben toegevoegd, moest iedereen zelf voor de kosten van het fietstransport in het vliegtuig opdraaien. Dat is zo'n 1.000 dollar per persoon en het was nog nooit eerder gebeurd. Daar zijn de sporters ook niet blij mee. Het geeft wel aan dat er een geldtekort is, je moet dus creatief zijn.

Het grootste culturele verschil met Nederland is dat schaatsen in Canada maar eens in de vier jaar bestaat. Een wereldkampioenschap is nooit op televisie. Er wordt wel wat over geschreven en via internet proberen ze wat liveverslag te doen, maar de sport is er jammer genoeg gewoon niet groot genoeg. Dat betekent ook dat er minder zichtbaarheid is op tv, waardoor er voor sponsors minder uit te halen valt. En dat maakt het weer moeilijk om sponsors te vinden.

23 medailles, dat is onmogelijk om te herhalen. Toch?

Met liefst 23 medailles, waarvan acht gouden, nam Nederland bij de Olympische Winterspelen in Sotsji een enorme hap uit de ruif. Experts zeggen op voorhand dat dat nu niet nog eens mogelijk is. Al is het maar omdat de concurrentie sterker lijkt geworden. Bij de eerste wereldbekers van het seizoen viel met name de enorme dadendrang van de Japanse vrouwen op. Ook bleken de Noorse mannen goed in orde. Een aantal Nederlandse schaatsers, onder wie Ireen Wüst en Jorien ter Mors, kampte bovendien met blessures. Vraag is of de Nederlandse schaatsers later pas willen pieken. Dat zou maar zo kunnen. Tussen kerst en oudjaar vindt in Heerenveen het voor Nederland zo belangrijke Olympisch Kwalificatie Toernooi (OKT) plaats. Daar worden de meeste tickets voor de Spelen in Pyeongchang verdeeld.

"Het grootste culturele verschil met Nederland is dat schaatsen in **Canada maar eens in de vier jaar bestaat**"

Bart Schouten

De verhoudingen met de sporters zijn niet superhiërarchisch, maar je bent uiteindelijk de coach en trainer die de programma's schrijft. Ik probeer wel te luisteren naar schaatsers en ook van ze te leren. Binnen de visie van de coaches is ruimte voor inspraak. Je moet zorgen dat het programma individueel heel goed aansluit bij elke sporter, zodat je er het beste uit kunt halen.

Ik kan iedereen aanraden eens in het buitenland te gaan werken. Ik ging op mijn 28ste naar Amerika, was daar de typisch arrogante Nederlandse schaatstrainer die dacht dat wij het schaatsen hadden uitgevonden. Ik heb in Amerika, ook via het shorttrack, veel op sprint- en fysiologisch gebied geleerd. Met name over bochtentechniek. Wel geloof ik dat Nederlandse schaatstrainers zo gewild zijn omdat ze de Academie voor Lichamelijke Opvoeding of een wetenschappelijke studie hebben gevolgd. Via de KNSB zijn er goede opleidingen, in Nederland wordt schaatscoach als een beroep gezien. Dat is in het buitenland minder het geval. Er is, denk ik, veel meer passie bij de Nederlandse coaches. Ze zijn ook goed.

Ik heb eerder in Amerika en Duitsland gewerkt, nu ben ik al acht jaar in Canada. Je leert met die verschillende culturen omgaan, je leert daarbinnen ook anders met schaatsers omgaan. In Nederland zijn we superdirect. Toen ik in Amerika begon had ik Jennifer Rodriguez bij de eerste training meteen aan het huilen, omdat ik zo direct was. Dan moet je je toch aanpassen."

Curlingwereldje heeft al langer respect voor Shari Leibbrandt en het Nederlands mannenteam

“DURF ALS COACH NIET OVERAL EEN ANTWOORD OP TE HEBBEN”

DOOR: IVO ROODBERGEN

In 2009 waren het slechts woorden op een bord: Winterspelen 2018. Onder leiding van coach Shari Leibbrandt schurkt het Nederlands mannencurlingteam inmiddels tegen de wereldtop aan en lonkt de eerste Nederlandse curlingdeelname aan de Spelen. De vier curlers zijn onbekend in eigen land, maar hebben hun strepen in het mondiale curling ruimschoots verdiend. Captain Jaap van Dorp: “Het *key moment* was vier jaar geleden.”

Het Nederlandse mannencurlingteam leeft sinds 2009 zijn eigen sprookje. Deelname aan de Winterspelen in Pyeongchang zou een unicum zijn. Nog nooit deed een Nederlands curlingteam namelijk mee aan de Olympische Spelen, maar Jaap van Dorp, Carlo Glasbergen, Laurens Hoekman en Wouter Gösgens maken dit jaar een serieuze kans dat wel te halen.
Het zal overigens niet de eerste keer zijn dat deze vier curlers vriend en vijand verbazen. Tijdens het EK in Glasgow, Schotland eind 2016 promoveerden ze niet alleen naar de A-groep, ze verzekerden zich ook van een WK-ticket. De laatste keer dat Nederland op het WK meedeed bij de A-teams (1994) was alweer even geleden. Sterker, toen waren de inmiddels 19-jarige curlers Wouter en Laurens nog niet eens geboren. In het Canadese Edmonton maakten ze begin dit jaar dan ook deel uit van het jongste WK-team ooit.

Een plan

Waar komt deze opmerkelijke ontwikkeling van het Nederlandse mannencurlingteam vandaan? Het korte antwoord luidt: “We hebben acht jaar geleden een plan gemaakt.” Aan het woord is Jaap van Dorp (27), de captain – of beter: de *skip* – van het Nederlandse mannencurlingteam. Hij wil er maar mee zeggen: er wordt nog steeds getraind op dezelfde (en enige geschikte) ijsbaan als destijds, in Zoetermeer. Natuurlijk, de ijskwaliteit is door de jaren heen beter geworden, maar ten grondslag aan de ontwikkeling ligt toch vooral het plan dat in 2009 samen met coach Shari Leibbrandt is gemaakt. Daarbij werd ‘Winterspelen 2018’ op het bord geschreven en een zorgvuldig stappenplan uitgestippeld hoe dat te bereiken. Nationaal, Europees en uiteindelijk mondiaal bouwde het team ervaring op. “Het *key moment* was vier jaar geleden”, zegt Van

"*On paper* is Nederland, met in totaal ongeveer 150 curlers, **een heel klein curlingland"**

Shari Leibbrandt

Zo speel je curling

Er zijn twee teams met vier spelers die elk, om en om, twee schijven (van 19,1 kilo massief graniet) het ijs op werpen. De bedoeling is dat de stenen aan de overkant van de veertig meter lange baan terechtkomen, liefst precies binnen de cirkel. Elke steen levert een punt op. Net als bij jeu de boules mogen de stenen van de tegenstander worden weggedrukt (*take out*). Om de acht stenen per team zo goed mogelijk in positie te krijgen is teamwork nodig: één gooit, twee vegen, één houdt het overzicht.

“Als coach moet je overtuigend zijn, zeker, maar ook open staan om te leren”

Shari Leibbrandt

Dorp. “Toen kwamen Wouter en Laurens over van de junioren en voegden ze zich bij mij en Carlo (27). Het leek wel alsof het toen allemaal op de juiste manier in elkaar viel. We curlen nu alle vier in onze kracht. We hebben met een sportpsycholoog en fitnesstrainer erbij ook steeds gerichter kunnen trainen in aanloop naar toernooien.”

Respect

De captain denkt overigens niet dat – terwijl de Nederlandse curlers heel veel beter zijn geworden – het buitenland stil is blijven staan. “Curling is enorm geprofessionaliseerd, zeker het fysieke deel van de sport. Curlers zijn nu echt topatleten. Vroeger dronk men na een EK- of WK-duel nog weleens een biertje, dat is nu bijna niet meer denkbaar.” Dat vegen van het ijs, dat er voor leken wat wonderlijk uitziet, vergt conditie, kracht en balans. Een ‘potje’ curling (een *end*) duurt ongeveer een kwartier. Per wedstrijd worden er tien *ends* gespeeld. Tel maar uit: dat is 2,5 uur gooien en vegen. In eigen land mag het succes van het Nederlandse mannencurlingteam dan verrassend zijn, in het buitenland verdienen de vier curlers al geruime tijd respect. “De toplanden zien dit team natuurlijk al jaren stappen maken en steeds dichterbij komen”, weet Leibbrandt, coach van het Nederlandse mannencurlingteam. “De progressie die ze boeken, zeker

gezien de jonge leeftijd, is buitengewoon knap. Dat valt echt wel op in het curlingwereldje. Als je bijvoorbeeld naar Jaap kijkt: die is niet alleen erg doelgericht, maar zijn grote kracht is dat hij zichzelf lessen eigen maakt, tot instinct ontwikkelt. Bij de absolute top (Canada, Zweden, Noorwegen, de Verenigde Staten, Zwitserland, China, Japan en Zuid-Korea, red.) hoort Nederland nog niet, maar ze schurken er wel steeds nadrukkelijker tegenaan. En dat is echt ongelooflijk knap. Want vergis je niet, hè. *On paper* is Nederland, met in totaal ongeveer 150 curlers, een heel klein curlingland."

Verbeteren

Leibbrandt, afkomstig uit curlinggrootmacht Canada, kwam in 2003 naar Nederland. Herstellende van een auto-ongeluk dacht de nu 51-jarige coach eigenlijk dat haar carrière als speler erop zat en benaderde ze de Nederlandse bond met de vraag of ze trainingen kon geven. Tot verbazing van haarzelf raakte ze zelfs weer als curler betrokken bij het Nederlandse vrouwencurlingteam, waarmee ze aan meerdere EK's en één WK deelnam. Ondertussen was ze al begonnen met het trainen van de Nederlandse junioren, en toen Jaap en Carlo doorstootten naar de senioren, vroegen die twee Leibbrandt of zij hun wilde blijven coachen. Curlen voor de lol werd zo curlen met een olympische droom.

"Shari is een heel toegewijde coach, die zich altijd wil blijven ontwikkelen"

Jaap van Dorp

"Shari is een heel toegewijde coach, die zich altijd wil blijven ontwikkelen", zegt Van Dorp, die al dertien jaar met Leibbrandt werkt. "Een voorbeeld: ook al hebben we inmiddels een sportpsycholoog en een fitnesstrainer, ze volgt dergelijke cursussen ook zelf om te snappen wat ons geleerd wordt. Daarin zet ze een standaard neer die als voorbeeld dient voor ons, om altijd jezelf te blijven verbeteren. Zij kan ook heel goed de balans vinden tussen wanneer je hard moet zijn of juist opbouwend. Tijdens analyses is het niet voldoende om alleen de goede en slechte punten eruit te halen, maar daarin moet je volgens mij vooral ook verbeterpunten kunnen aandragen, zowel voor het team als geheel als voor spelers individueel. En dat vergt afstemming per curler."

Mentaliteit

Geconfronteerd met de woorden van haar pupil gaat Leibbrandt nog een stapje verder. "Als coach moet je overtuigend zijn, zeker, maar ook open staan om te leren. En ik denk dat dat ook betekent dat je moet durven om niet overal een antwoord op te hebben. Durf erop te vertrouwen dat je die antwoorden vindt, of sta open voor anderen om antwoorden aan te reiken. Op die manier probeer ik een rolmodel te zijn voor mijn atleten. Het komt misschien ook wel door mijn opleiding in Canada. Anders dan in Nederland, waar je op school één keer per week gymles volgt en als je extra wilt sporten naar een club gaat, heb je in Canada competities tussen scholen. Sport is geïntegreerd in het onderwijs, je geeft daarbij ook les aan jongeren. Je leert dus al van jongs af aan te denken als speler én coach. *If you can teach, you can learn*. Een heel waardevolle les voor mijn sportmentaliteit."

EEN AUTOBIOGRAFIE, HET IS ALS ZOUT OP EEN MOOIE IJSBAAN

Zomaar een les voor de hoogste klas van de coachopleiding, niveau 5. Geef een pupil in een olympisch jaar, het jaar van erop of eronder, het jaar van oogsten en niets vertrappen, van plukken en niks laten vallen, nooit de vrije hand om zijn of haar belevenissen in een volgens velen spannend tot onthullend boek te vervatten. Zo'n autobiografie, van een ghostwriter met ambitie, is een obstakel, vermomd als een niks voorstellende boekenplank. Het is een link ding. Het is als zout gooien op een mooie ijsbaan. Vraag het Rutger Tijssen, de altijd zo positieve trainer-coach van Justlease.nl, de schaatsploeg van viervoudig olympisch kampioene Ireen Wüst. Dat laatste is letterlijk. Wüst is, met sportmarketeer Patrick Wouters, de oprichter van de ploeg die geheel naar haar smaak en wensen – 'laat mij trainen met mannen' – is ingericht. Kortom, Wüst is een baasje. Bazinnetje zou hier horen te staan.

Die Irene Karlijn Wüst kwam na de opwindende Olympische Winterspelen van Sotsji (2014) met het idee eens haar roemruchte leven op papier te zetten. Ze zocht een journalist, *Studio Voetbal*-redacteur Nando Boers, die met haar aan de slag ging. De eerste gesprekken werden dra gehouden. Pas dit jaar kwam er echt vaart in de populair-literaire onderneming. Het boek, van uitgeverij Overamstel, moest uitgebracht worden in november. Dat ter stimulering van de verkoop. Wüst op het ijs en het boek, juist voor Sint Nicolaas en Santa Claus, in de winkel dan wel de bol.com-uitstalling. Dat was de juiste cocktail.

Als zo'n onderneming gladjes verloopt, is de vrijheid-blijheid-opvatting die Tijssen dit jaar hanteerde volkomen acceptabel. Ireen is volwassen, gelouterd en door vele wateren gewassen. Ze moet vooral doen wat ze niet laten kan, vertelde de coach aan deze verslaggever van *de Volkskrant* toen die ter ore was gekomen dat het boek niet zou verschijnen en hij de schaatscoach om uitleg vroeg.

De presentatie, op maandag 20 november, werd afgelast. Het manuscript gewijzigd. In de woorden van uitgeefster Marieke Derksen (de dochter van Johan): "Daar gaan we nog een ei over leggen." Kwade tongen spraken van de vernietiging van de eerste druk, 3.000 boeken. De familie was niet blij met al te veel openhartigheid van de jongste spruit, een nakomertje. We moesten even denken aan de biografie van Pieter van den Hoogenband, van de hand van Hans Vandeweghe. Ook nooit uitgekomen.

Tijssen, open boek normaliter, zei niet te weten wat er allemaal in het boek stond. Misschien ging het wel over hem. Hij wist het niet. De inhoud moet brisant zijn, om niet te zeggen explosief, want er werd in november een partij moeilijk over gedaan door Wüst toen het uitstel dan wel afstel langs het ijs van Thialf ter sprake kwam. Ze speelde idiootje, met telkens hetzelfde antwoord. "Het boek komt na de Spelen uit, ik wil het alleen over schaatsen hebben."

Deze vrouw was geïnstrueerd om niets meer te zeggen. Ze heeft nog een tactiek bij lastige vragen: na enkele antwoorden doorstampen naar de uitgang.

"Eén vraagje nog", zei ik tegen de kleine, grote dame van het Nederlandse schaatsen. "Had je het onderschat, zo'n boek, en wat ervan komt?" Geen ja, geen nee. Gewoon een kras op de plaat: "We gaan het na de Spelen uitbrengen en nu focussen op het schaatsen."

De uitkomst van alle rumoer was een topsporter die van de leg was, in het voorseizoen minder presteerde dan ze voor ogen had, het hoofd in de war had en voor haar omgeving, de jonge meiden van Justlease, een pijn aan de bips was. Tijssen stond erbij en besloot bij nader inzien alle commerciële *fuzz* weg te schuiven en Wüst tot de orde te roepen. Of het heeft geholpen zal eind december bij het Olympisch Kwalificatie Toernooi (OKT) blijken.

Ondertussen roepen de twee weer in koor dat er niks aan de hand is en het allemaal goed komt. Zou het?

FOTO: KLAAS JAN VAN DER WEIJ

JOHN VOLKERS

John Volkers is ruim twintig jaar sportverslaggever van *de Volkskrant*. Hij bezocht onder meer alle Olympische Zomerspelen sinds 1984 en vier EK's en WK's voetbal. Verder schreef hij boeken over volleybal (*De Lange Mannen*, 1995), voetbal (*De Internationals*, 1999) en zwemmen (*Zwemmen in goud*, 2008). In zijn vrije tijd lijdt hij pijn op de racefiets.

Tijssen zei niet te weten wat er in het boek stond. **Misschien ging het wel over hem**

Tweegesprek tussen Joop Alberda en René ten Bos, over ethiek en moraal in de sport

OVER COACHEN ÉN DE VERLOKKING ALTIJD HET ONDERSTE UIT DE KAN TE WILLEN HALEN

DOOR: EDWARD SWIER ■ BEELD: EDWARD SWIER EN ....

Vandaag de dag hoor je niet veel anders dan meningen. Op televisie, de radio, YouTube. Twitter en Facebook staan er ook vol mee. Hoe fijn is het dan om eens met de Denker des Vaderlands te spreken. De zaak van de andere kant te bekijken. “Het is niet de taak van een filosoof om meningen te formuleren, maar om ertegenin te denken.” René ten Bos, Denker des Vaderlands, en Joop Alberda, hoofdredacteur van dit blad, in een tweegesprek. Over ethiek, moraal, de overdrijvingskunst die sport is, grensoverschrijdend gedrag én over de crisis van de expertise.

Nijmegen, eind oktober 2017. De Denker des Vaderlands wil wel tijd maken voor ons. Kan hij, het is al snel duidelijk, eindelijk weer eens lekker over voetbal, over sport, praten. Dat doet René ten Bos er voor ons even tussendoor, want sinds hij in maart de eretitel kreeg, reist de hoogleraar van de Radboud Universiteit bijna dagelijks door het land. Overal geeft hij lezingen, wordt hij geïnterviewd. Of is er, zoals onlangs in Parijs, een presentatie van zijn recent vertaalde boek. Ten Bos schreef onder meer de filosofieboeken *Bureaucratie is een inktvis*, *Het geniale dier* en *Dwalen in het Antropoceen*. Net zo lief praat hij echter in zijn stamkroeg gewoon over voetbal.

“Iedereen wil winnen. Maar, er is er maar één die wint. Daar heb je dan ook gelijk het fundamenteel tragische in de sport mee te pakken”

Ten Bos: “Natuurlijk. Ik heb daar ook wel een mening, maar het is niet de taak van een filosoof om meningen te formuleren. De taak van een filosoof is om juist tegen meningen in te gaan. Dat noemen ze paradox, tegen de mening. Net zoals een wetenschapper kennis moet formuleren tegen meningen. Vervang meningen door kennis! Maar vandaag de dag is het alles en overal: MENINGEN.”

“Wat ook een interessant punt is: **er is altijd een wantrouwen tegen sport geweest**”

Alberda: “En die meningen worden dan vooral verkondigd als de waarheid. De bewijslast wordt aan de andere kant gelegd. Je krijgt, mensen als Trump zijn er een kei in, een statement dat wordt gepercipieerd als de waarheid. En de andere kant moet maar bewijzen dat het niet waar is.”
Ten Bos: “Ja, denk bijvoorbeeld maar aan die hele discussie over kunstgras. De voordelen van kunstgrasvelden worden helemaal niet meer gezien. Er hoeft bijna geen voetbalwedstrijd meer te worden afgelast, vroeger kon het ’s winters wekenlang helemaal stilliggen. Ik weet nog hoe frustrerend ik dat vond. Veel van die jochies kunnen nu wel gewoon elke week lekker voetballen. Maar nee hoor, kunstgras heeft uiteindelijk de kwaliteit van het hele Nederlandse voetbal ondermijnd. Alle wetenschappers bestrijden dat. Die zeggen: ‘Dat is gewoon niet zo’. Maar, de mensen van de anti-kunstgraslobby weten het beter.”
Alberda: “Dit is meteen al een mooi bruggetje naar de sport. Waar wij als coaches mee worstelen, en de ene keer is dat duidelijker dan een andere keer, is de moraal en ethiek die rond sport ligt. Jij kijkt veel naar sport, zie je de ethische dilemma’s waar coaches voor staan? En waar komt dat nou eigenlijk vandaan, hoe verandert zoiets in de tijd?”
Ten Bos: “Ik heb op dit moment een promovenda, Sandra Meeuwsen, die een proefschrift schrijft over de ‘structuur van verlangen’ in de sport. Iedereen wil winnen. Maar, er is er maar één die wint. Daar heb je dan ook gelijk het fundamenteel tragische in de sport mee te pakken. Ik weet nog dat ik een keer aan een schaaktoernooi deelnam. Daar had iemand een grapje bedacht. Die had niet op zijn T-shirt ‘Deelnemen is belangrijker dan winnen’ gezet, maar ‘Winnen is belangrijker dan deelnemen’. En iedereen wist: hij heeft gelijk. En hij won ook. Dus dat is het probleem, het draait toch altijd om winnen.”
Alberda: “Zit dat in de mens, fundamenteel?”
Ten Bos: “Dat durf ik zo niet te zeggen. Ik denk niet dat het altijd zo geweest is. Ik ken een verhaal van Claude Lévi-Strauss, een antropoloog. Die schreef ooit een verhaal over hoe voetbal naar Papoea-Nieuw-Guinea werd geëxporteerd. Die mensen zagen een voorsprong van het ene of het andere team als een verstoring van de balans. En wat deden ze dus, dat was heel grappig: zij speelden net zo lang, tot uitputting toe, door tot het weer gelijk werd. Dat was eigenlijk het hele doel.”
Alberda: “Dan konden ze weer in vrede met elkaar verder.”
Ten Bos: “Ik denk niet dat het per se willen winnen iets is dat van nature in de mens zit. In de Griekse Oudheid werden niet alleen de winnaars, maar alle sporters op hun Olympische Spelen bewierookt. Het was één groot feest van naaktheid, van atletische perfectie. Voor een sport als worstelen moest je een superieur lichaam hebben. Verlangen speelde daarbij waarschijnlijk een minder belangrijke rol dan esthetiek. De Duitse filosoof Peter Sloterdijk beschreef dat allemaal in *Du mußt dein Leben ändern*. Sport werd in die tijd, dat moet je nooit vergeten, naast broodwinning ook gezien als een lijdensweg. Afzien, bereid zijn je te transformeren; het was één grote oefening. Het was bovendien echt iets om te laten zien dat het Griekse volk groter was dan de Barbaroi, de rest. De gedachte was ook dat je alleen een gezonde geest kon hebben in een gezond lijf. Maar voor iemand als Plato was tegelijkertijd ook duidelijk dat niet iedereen hoefde te sporten. Sporten, daar werd je voor geboren. Zoals ook de schoenmaker, volgens Plato, geboren wordt als schoenmaker.”
“Wat ook een interessant punt is: er is altijd een wantrouwen tegen die sport geweest. In de zin van: het is niet helemaal normaal, het is niet helemaal natuurlijk. De houding ten opzichte van sporters was een mengeling van bewondering en achterdocht. Dat heb je nog steeds. Je kunt lullen wat je wilt, maar op het moment dat iemand uitzonderlijk presteert, krijg je al heel snel de verdenking van doping.”
Alberda: “Sport zit altijd in de achterdochtpositie. Met doping. Maar ook wanneer Erik Scherder of Dick Swaab iets zegt over dat bewegen gezond is. Het stuit altijd op achterdocht. Dat is onwaarschijnlijk, het wordt bijna geen bovenstroom.”
Ten Bos: “Sport is natuurlijk toch ook een overdrijvingskunst. Sport is altijd overdreven, dat moet je nooit vergeten. Ik heb Carl Lewis eens zien springen bij de Fanny Blankers-Koen Games. Dat kunnen we ons nauwelijks voorstellen, iemand die acht meter ver springt. Dat is waanzinnig. Dus dat hele idee dat sport een kunst van overdrijven is, dat is iets dat ik ongelooflijk goed kan volgen. Er zit in de pure uitoefening van dat vak, van die bezigheid, een enorme hyperbolisering van het menselijk lichaam. De sporter is iemand die systematisch overdrijft.”
“Dit heeft natuurlijk wel iets met ethiek te maken. Als die sporter gemangeld wordt door bewondering aan de ene

“Sport is natuurlijk toch ook **een overdrijvingskunst**”

kant en verdachtmakingen aan de andere kant, kun je dan nog zeggen dat dit een moreel verantwoorde persoon is? Wat is de moraliteit, wat doet hij nou? Jan Timman heeft ooit eens gezegd dat hij niet op de Olympische Spelen mee zou doen, omdat er dan dopingcontroles zijn. Hij bekende dat als hij een middel zou vinden waardoor hij beter kon schaken, hij dat zonder enige twijfel zou nemen. Dat is een prachtige uitspraak. Omdat hij eerlijk is en omdat hij ook laat zien dat mensen bereid zijn om heel ver te gaan."
Alberda: "Dat is om te voldoen aan het verlangen. Van anderen misschien, maar zeker ook het verlangen van zichzelf."
Ten Bos: "Wij, gewone mensen, worden altijd geacht om een tikje terughoudend te zijn ten opzichte van onze verlangens. Ik kan niet zomaar alles doen wat ik wil. Ik word beperkt. Ik wil bijvoorbeeld best miljonair worden, maar als ik daar allerlei rottigheid, inclusief bankovervallen, voor moet doen, dan vindt men dat over het algemeen niet netjes. Ik wil ook best graag een goeie filosoof worden, ik geloof dat ik daarin ook redelijk geslaagd ben, maar als ik daar al het andere – inclusief mijn gezinsleven – voor moet laten lopen, dan gaat er iets mis. Maar, bij sporters zie je dat geobsedeerde juist heel sterk. Dat geobsedeerde, dat wordt altijd een ethische kwestie."

"We vinden het wel logisch dat sporters veel willen opofferen, maar tegelijkertijd weten we dan ook meteen dat daar de schoen wringt"

"We vinden het wel logisch dat sporters veel willen opofferen, maar tegelijkertijd weten we dan ook meteen dat daar de schoen wringt. We verlustigen ons ook echt aan prestaties, ervaren het bijna als een teleurstelling als het niet hard genoeg gaat. Sommige atletieknummers zijn hun aantrekkingskracht verloren omdat die wereldrecords nog

gevestigd zijn in de tijd van de Oostblokdames. Tourrenners moeten ook steeds harder rijden. Die jongen van Verstappen, die zoekt ook de grenzen op. En de mensen vinden dat geweldig. Die overdrijvingskunst leidt dus ook tot ethisch heel prangende kwesties."
Alberda: "Voor de coach is het heel simpel: hoe ver kan ik gaan om mijn pupil te pushen in de richting van zo'n topprestatie."
Ten Bos: "Je kunt, en dat is als je er goed over nadenkt best een vreemd ding, een sport niet beoefenen zonder dat daar regels bij horen. En die regels zijn, dit is een moreel punt, echt alleen van toepassing binnen de gemeenschap die die sport bedrijft. De buitenwereld begrijpt dat vaak helemaal niet. Je weet ook wat er gebeurt in een voetbalelftal als je een tijd lang niet goed presteert. Dan ga je toch een soort ander traject in dan wanneer je een tijdje underperformt in een bedrijf. De sport is harder, genadelozer."
Alberda: "Geef ons eens inzicht wat nu moraal is, en wat ethiek."
Ten Bos: "Ethiek is over het algemeen nadenken over moraal, in ethiek probeer je gedragsregels te formuleren. Moraal reserveer ik meestal voor een gevoelsdimensie die daarbij hoort. Moraal, dat is bjvoorbeeld hoe jij je persoonlijk verhoudt tot je geweten. Dat heeft minder met de uiterlijke kant te maken, want dat is de ethische kant. De morele kant gaat over zaken als 'Wat voel ik nou bij zoiets als een gedragsregel?'. Er zit altijd spanning tussen ethiek en moraal. Waarbij de ethiek de schone wereld is van alle regels die we opstellen – de regels waarvan we zeggen erin te geloven, en misschien is dat ook wel daadwerkelijk zo. Een van die waarden is bijvoorbeeld dat we vinden dat iedereen vanuit een gelijkheidsbeginsel aan sport moet kunnen beginnen. Dat is de reden waarom wij doping bestrijden. En dan is er de moraal; dat is hoe jij jezelf daartoe verhoudt. Daarin draait het om de wereld van emoties, impulsen, driften, verlangen. Dan blijkt dat mensen heel goed bepaalde regels kunnen onderschrijven, zonder zich genoodzaakt te voelen om zich eraan te houden. Verantwoordelijkheid is, schrijft een van mijn favoriete filosofen Hans Jonas, niet iets dat je alleen maar met je verstand doet, maar het is ook iets waar je gevoel bij moet hebben."
Alberda: "Hoe staat het met de coach, als begeleider van sporters? Verandert zijn ethiek en moraliteit door het maatschappelijk landschap?"
Ten Bos: "De coach probeert altijd grenzen, belemmeringen, bij een ander weg te nemen. Dan gaat het om heel specifieke grenzen, die direct te maken hebben met de prestaties die geleverd moeten worden. De coach verhoudt zich altijd op een heel gekke manier tot de sporter. Hij kan niet, of niet meer, wat die sporter wel kan. Dus waar gaat het om? Het gaat erom dat je bij je pupillen een bepaald soort limiet probeert weg te nemen, die zijzelf nog wel aanwezig zien. Jij moet ze door die limiet heen helpen, jij moet ze iets laten geloven waar ze tot dan toe niet in geloven. In die zin draagt een coach altijd bij aan grensoverschrijding."
Alberda: "Een coach is dus per definitie iemand die grensoverschrijdend gedrag bijna stimuleert. En dat is een term die met betrekking tot een veilig sportklimaat een heel andere betekenis heeft gekregen, maar je moet als coach dus grensoverschrijdend denken en handelen. Maar daarin kom je een aantal grenzen tegen die moreel en ethisch niet verantwoord zijn, binnen de kaders van onze samenleving."
Ten Bos: "Dat is de consequentie ervan: het stelt je als coach voor keuzes. Je kunt sommige grenzen alleen overschrijden door bijvoorbeeld doping te gebruiken. Of door middel van tiranniek gedrag."
"Ik vind Mourinho daar een perfect voorbeeld van. Dat schijnt privé een ontzettend aardige man te zijn. Wat hij altijd doet, en dat is enorm interessant: hij gaat er altijd tussen staan als er kritiek is op zijn spelers. Hij gedraagt zich desnoods als een volslagen idioot, alleen maar omdat dan de kritiek van pers en dergelijke niet op de spelers neervalt, maar op hem. Daarom zijn spelers altijd ook zo gek op hem."
Alberda: "Basketbalcoach Phil Jackson doet precies hetzelfde. Die gaat het gevecht aan met de scheidsrechters, of buitenstaanders. Hij gaat voor zijn team staan. Ze nemen veel van de negatieve energie weg. Het maakt dat zulke trainers een geweldige band met hun spelers krijgen. Mourinho speelt gewoon een toneelstuk met de buitenwereld. Hij kruipt bij iedereen onder de huid, behalve bij zijn eigen spelers. Phil Jackson brengt met die strategie zijn team ook dichter bij elkaar."
Ten Bos: "Ik vind dat echt waanzinnig interessant. Ik heb Mourinho ook al heel vaak verdedigd. Iedereen beschuldigt hem van abject gedrag. Maar wat hij doet is conform alles wat ik weet van de filosofie van leiderschap. Waarom gaan mensen achter een leider staan? Dat doen zij alleen maar

"De coach probeert altijd grenzen, belemmeringen, bij een ander weg te nemen. **Een coach draagt bij aan grensoverschrijding"**

als zij zich beschermd weten door die leider. Als je als coach goed kunt immuniseren, gaan ze voor je door het vuur."
Alberda: "Louis (Van Gaal, red.) kan dat ook heel goed. Fundamenteel houdt hij, als gymnastiekleraar, van mensen. Anders kies je dat vak niet. Waar we mee worstelen is dat heel veel sporters die nu aan een tweede carrière, als coach, beginnen een andere weg hebben bewandeld. Die hebben in het eerste deel van hun carrière vooral geleerd van zichzelf te houden."

"Coaches zullen steeds meer **onder een vergrootglas komen te liggen"**

Ten Bos: "Dat is interessant wat je beweert. Maar ik ben het wel met je eens. Ik heb altijd een behoorlijke afkeer gehad van mensen die denken dat de beste trainers mensen zijn die ooit zelf heel goed in de sport zijn geweest. Daar is geen enkel bewijs voor. Integendeel zelfs."
Alberda: "Mijn stelling is dat degene die minder getalenteerd is snapt hoe moeilijk dat vak kan zijn, omdat hij dat zelf ondervonden heeft. De meesten praten toch uit eigen ervaring."
Ten Bos: "Jouw stelling is in feite dat mensen die zelf minder getalenteerd waren meer empathie hebben met mensen die belemmeringen zien. De coach helpt ze dan door die belemmeringen heen."
Alberda: "Even terug naar dat grensoverschrijdende, want dat vind ik wel mooi. Dat is aan de ene kant dus de taak van de coach, en de opdracht, maar aan de andere kant is het ook zijn belemmering, want het strookt niet met de norm of de moraal van de samenleving."
Ten Bos: "Daar zit de verlokking. Coaches moeten de neiging hebben om het onderste uit de kan te halen. En dus betekent dat dat de morele basis altijd een lastige zaak is. Ik heb mijn hele leven met coaches gewerkt, in managementfuncties en bij organisaties. Daar zie je ook voortdurend dat het om wegneming van belemmering gaat, door bijvoorbeeld assertiviteitstrainingen. Dan ga je eigenlijk, en dat is moreel nogal precair, sleutelen aan het karakter van mensen."
Alberda: "Kan dat?"
Ten Bos: "Dat is zeer de vraag. Het is niet iets dat je zomaar kan organiseren. Maar je probeert het karakter wel te beïnvloeden. Karim El Ahmadi zei onlangs dat hij vroeger zo'n naar mannetje was. 'Maar nu vindt iedereen mij aardig', zei hij er achteraan. De verantwoordelijkheid daarvoor legde hij bij verschillende coaches die hij gehad heeft. In plaats van bijvoorbeeld bij het feit dat hij ouder en geroutineerder is geworden, of zekerder in het veld staat omdat hij meer zelfvertrouwen heeft."
Alberda: "Gaat het allemaal anders worden, zeg in de komende tien jaar?"
Ten Bos: "Ik heb geleerd om heel voorzichtig te zijn met voorspellingen, maar ik zie voor de toekomst een tendens die interessant is én waar coaches in de toekomst rekening mee moeten houden. En dat geldt zeker voor sporten die heel media-intensief zijn, zoals voetbal. Een coach is een professional. En als professional heeft hij een professionele ethiek en die professionele ethiek zal zeker bij grote media-intensiteit steeds vaker ter discussie worden gesteld. Voetbal heeft daar sowieso al last van. Dit is wat men weleens aanduidt als de crisis van de expertise. Iedereen weet er, we begonnen er dit gesprek al mee, nu alles van. Iedereen praat maar wat op tv en ziet zogenaamd dat het niet goed gaat. Het professionalisme van de coach wordt heel erg in twijfel getrokken, door alles en iedereen. Daar krijgen coaches echt mee te maken. Ze zullen steeds meer onder een vergrootglas komen te liggen."
Alberda: "En dan moet je dus heel sterk in je schoenen staan."
Ten Bos: "Ja, ik denk dat zelfzorg van de coach een heel belangrijk thema wordt. Ik heb zeker in de voetballerij niet al te veel medelijden met ze, als je weet wat ze kunnen verdienen, maar het is belangrijk dat ze zich op het juiste moment uitspreken, tegenover bestuurders, tegenover de media. Ik zou iedere voetbalcoach bovendien wat eelt op de ziel toewensen. Laat je niet meeslepen door van alles en nog wat. Hij moet zich, als je het filosofisch wilt uitdrukken, verdiepen in de Stoïcijnen."
Alberda: "Een aantal trainers is in de loop der tijd al zo beschadigd geraakt, door voetbalprogramma's als van Johan Derksen, dat ze gewoon een aantal dingen niet meer durven te zeggen. Omdat ze dan weer de volle laag krijgen. De angst voor die mensen is onwaarschijnlijk."
"En dat terwijl voetbal echt een moeilijk spel is. Er zijn voetballers die ruimtes zien die er gewoon niet zijn. Ja, wij, hoog op de tribune, zien het. Dan is het simpel, maar ga maar eens in de dug-out zitten. Dan krijg je bewondering voor die spelers en hun coach. Die zien ruimtes die er echt niet zijn."
Ten Bos: "Maar daar gaat het op tv nooit over. Nee, de ene na de andere fout wordt uitgemeten. De heel kleine dingen, waar voetbal écht om draait, zie je niet. Omdat voetbal, die media-intensieve sport, spektakel moet zijn. We leven, en dat is een andere tendens, in een spektakelmaatschappij. Zo krijgen we het ook voorgeschoteld, in flitsen. Ik ben bang dat we daar met z'n allen gewend aan moeten raken."

Tim Veldt zet bij baanploeg BEAT eerste stappen als topsportcoach

“BEDRIJFSLEVEN LEVERT VEEL INSPIRATIE OP VOOR MIJN COACHING”

DOOR: MIKE VAN DAMME ■ BEELD: GUY SWARBRICK/TRACKCYCLING.NET EN SPORTFOTOGRAFIE.NL

Hij was vijftien jaar actief op de baan, nu zet voormalig wielrenner Tim Veldt (33) zijn eerste stappen als coach. Bij BEAT Cycling Club, dat het als eerste Nederlandse commerciële baanploeg ‘anders’ wil doen. “In het bedrijfsleven geloven ze heel erg in de kracht van topsport. Wat ik nu zelf heel erg merk, is dat ik vanuit het bedrijfsleven juist veel inspiratie opdoe voor de coaching in sport.”

Het debuut van BEAT Cycling Club in het baanwielrennen werd deze herfst tijdens de wereldbekerwedstrijden in Polen en Engeland opgeluisterd met drie medailles. Matthijs Büchli won twee keer goud op de keirin. En in Manchester pakte BEAT met Büchli, Theo Bos en Roy van den Berg bij de teamsprint het zilver, achter Duitsland, maar wel net voor de Nederlandse bondsploeg. Daarmee zette de eerste Nederlandse commerciële baanploeg zich meteen op de kaart.
De wereldbekerwedstrijden vormden niet alleen voor BEAT een debuut, hetzelfde gold voor de coach van de ploeg, Tim Veldt. De oud-renner, die vier Olympische Spelen meemaakte en zilver pakte op de WK's van 2005 (teamsprint) en 2014 (omnium), zag het baanwielrennen daarmee vanuit een nieuw perspectief. "Als renner ben je alleen met je eigen race bezig, als coach moest ik ineens naar meetings, moest ik dagplanningen maken, de renners inschrijven. We zijn een nieuwe ploeg, voor veel van de andere jongens in de begeleiding waren het eveneens hun eerste wedstrijden in deze rol. Er kwam op iedereen dus wel veel af. Daardoor hield ik alles extra goed in de gaten. Het waren intensieve toernooien."
"Maar, ik heb er wel echt van genoten", vervolgt hij, denkend aan de successen. "Na de gouden medaille van Matthijs op de keirin kwamen andere coaches naar me toe om mij te feliciteren met het succes. Dat was leuk. Matthijs bij de keirin als eerste over de streep zien komen gaf me een enorme kick. Dat was bijzonder om mee te maken."

"Ik richt me op twee fronten **in mijn ontwikkeling"**

"Als renner ben je alleen met je eigen race bezig, als coach moest ik ineens naar meetings en planningen maken"

Veldt is eerlijk: het is nooit een hartenkreet geweest om na zijn actieve carrière coach te worden. "Sportcoaching was een van de dingen waar ik over nadacht, maar waarbij ik ook wel mijn twijfels had. Dat komt vooral door het toekomstperspectief: in het baanwielrennen zijn niet veel betaalde coachbanen. Ik voelde me er niet happy bij om me alleen daarop te focussen. BEAT is een opstartend team, draait nog geen fulltime zelfstandig programma, en heeft daardoor voorlopig geen fulltime coach nodig. Dat past dus perfect."

Scrum en sprints

Veldt werkt sinds juli bij een consultancybureau in Haarlem, waar hij inmiddels een opleiding om teamperformance coach te worden met succes heeft afgerond. In het bedrijfsleven dus. “Ik richt me op twee fronten in de ontwikkeling als coach, dat vind ik heel leuk. In het bedrijfsleven geloven ze heel erg in de kracht van topsport. Wat ik nu zelf heel erg merk, is dat ik vanuit het bedrijfsleven juist veel inspiratie opdoe voor de coaching in sport.”
Hij noemt de term *agile*, een manier van projectmanagement die in het bedrijfsleven veelvuldig wordt gebruikt. Hoewel daarin sporttermen als scrum en sprints worden gebruikt, staat de aanpak van *agile* ver af van wat Veldt zelf als topsporter heeft meegemaakt. “Binnen *agile* werk je met korte cycli, sprints van zo’n drie weken, waarin je steeds een onderdeel van het grote geheel probeert te leveren. Je geeft elkaar elke dag een update en na een sprint krijg je feedback. Dat gebeurde in mijn eigen topsportcarrière juist heel weinig, vond ik, zeker als het om teamprestaties ging. Er waren genoeg analyses over alles wat gemeten kon worden, maar over hoe we als team konden verbeteren werd weinig gesproken.”

“Sportcoaching was een van de dingen waar ik over nadacht, maar waarbij ik ook wel mijn twijfels had”

“In de wielersport is het heel normaal om aan langetermijnplanningen te doen, in de hoop dat dan na negen maanden trainen alle facetten op hun plek vallen. Ik ben daar als renner lang in meegegaan, maar heb tegen het einde van mijn carrière al meer gewerkt met kortere blokken. Ik kon daardoor kritischer naar mijn eigen ontwikkeling kijken. Als trainer wil ik die methode, die in het bedrijfsleven dus heel normaal is, ook verder uitwerken.”
Dat kan momenteel echter maar in beperkte mate. Uiteraard monitort Veldt zijn renners continu. Ze trainen momenteel echter slechts één keer per week écht samen. De andere trainingen volgt het drietal bij de bondsploeg, met het oog op het WK in februari in Apeldoorn. “Waar mogelijk zullen we het programma voor onze renners iets aanpassen, perfectioneren voor hun eigen situatie, maar we zijn ook deels afhankelijk van het bondsprogramma”, aldus Veldt.
Met het geregeld evalueren is de ploeg al meteen begonnen. De eerste uitkomsten: er heerst tevredenheid. En niet alleen vanwege de goede resultaten. “Voor veel mensen in de begeleidende staf was alles eveneens nieuw. Toch was alles, van het klaarzetten van de bidons en rollers tot de renners op tijd behandelen, goed geregeld. We hebben na de wereldbekerwedstrijden in Pruszkow slechts kleine dingen veranderd, zoals wie welke renner vasthoudt bij de start van de teamsprint. Voor de volgende keer zullen we weer wat verbeterpunten vinden. Het zijn details, maar die zijn belangrijk in een sport waar het om duizendsten gaat.”

Rebels

BEAT noemt zichzelf graag een 'revolutie' in de wielerwereld, omdat het niet afhankelijk wil zijn van één grote geldschieter, maar vanuit een echte clubstructuur het profpeloton op de weg wil bereiken. De initiatiefnemers dromen van deelname aan de Tour de France. Komend seizoen zal een wegploeg van BEAT deelnemen aan de Continental Tour, twee treden onder de World Tour waar de grote rondes onder vallen.

De realisatie van een topbaanploeg ging sneller, omdat er minder financiële armslag voor nodig is: minder renners, minder materieel en geen volgauto's bijvoorbeeld. De baanploeg zorgt door de successen wel versneld voor naamsbekendheid en daarmee voor een nieuwe aanwas aan leden.

Het rebellerende, het 'anders' doen dan de rest, moet door de wielerploegen op de weg én de baan worden uitgestraald. Hoe wil Veldt dat aanpakken? "We hebben op de baan in elk geval drie eigenwijze renners", grapt hij. "Omdat we de eerste commerciële ploeg in Nederland vormen, doen we het eigenlijk al automatisch anders dan iedereen gewend is. Dat merkte ik tijdens de wereldbekerwedstrijden al. Het was duidelijk voelbaar dat we het in Nederland al honderd jaar op een bepaalde manier doen, geheel vanuit de wielerbond. En daar waren wij ineens, als extra ploeg. Het landschap moet herschikt worden, dat levert altijd een beetje weerstand op. Al moet ik zeggen dat er in Manchester al meer harmonie was, misschien ook omdat zowel de bondsploeg als BEAT succesvol was. Ik heb inmiddels kort met bondscoach Bill Huck gesproken. Hoe de samenwerking verder verloopt, wordt vanzelf duidelijk. Het is een voordeel dat hij, als opvolger van René Wolff, ook pas in september bij de bond is begonnen en dus eigenlijk niet beter weet dan dat er naast de bondsploeg nog een ploeg is."

Ondersteunend

Wat Veldt betreft is zijn rol helder: ondersteunend. Zijn wil is absoluut geen wet. "Ik weet vanuit mijn eigen carrière dat het fijn is om een bepaalde vrijheid te hebben als renner. Ik functioneerde ook niet goed onder trainers die mij van alles oplegden. Ik vind dat er heel veel kracht komt uit de intrinsieke motivatie, zoals dat je net als Matthijs en Theo in je eentje in Japan op een berg kunt zitten en keihard gaat trainen. Zij hebben dat deze zomer gedaan. Ze weten wat ze willen. Mijn taak is het om te zorgen dat ze op de juiste weg blijven richting hun doel. En om te zorgen dat de sfeer in de ploeg goed is en dat niet het individuele belang boven dat van het team komt te staan. Wielrenners hebben van nature toch niet de mindset om elkaar beter te maken, om met elkaar rekening te houden. Ik moet zeggen dat die mindset deze eerste weken goed is binnen onze ploeg."

"In het bedrijfsleven geloven ze heel erg in de kracht van topsport"

Ondersteunend wil Veldt ook zijn richting de bond, waar nodig. Van een concurrentiestrijd is wat hem betreft geen sprake. "Ik zie het meer als dat wij de bond kunnen versterken. Bij de EK's en WK's is de bondscoach bepalend, daar schik ik me in. Daarbuiten kunnen we dankzij BEAT meer renners goede faciliteiten aanbieden, waardoor het niveau alleen maar omhoog kan gaan. En dat is nodig om structureel bij de wereldtop te horen."

Eind februari is het WK in Apeldoorn. Dan zullen ook de renners van BEAT, in het oranje, wederom willen vlammen. Daarvoor zal de ploeg waarschijnlijk nog de wereldbekerwedstrijden in Minsk rijden en de Zesdaagse van Rotterdam. Ondertussen werkt Veldt ook in het bedrijfsleven verder. "Juist die combinatie van sport en bedrijfsleven is goed voor mijn ontwikkeling als coach. Al is het soms pittig. Na de wereldbekerwedstrijden in Manchester stond ik in de nacht van zondag op maandag om vier uur op het vliegveld, maandagochtend zat ik om negen uur weer gewoon op kantoor."

Modern Sportcentrum Papendal creëert thuis voor sporters en coaches

VAN MAATPAKKEN NAAR JOGGINGPAKKEN

DOOR: IVO ROODBERGEN EN EDWARD SWIER ■ BEELD: PAPENDAL, NIELS BENSINK, DESCOL

Sportcentrum Papendal is uitgegroeid tot een parel binnen de mondiale topsport. 'Papendallers' zijn in groten getale aanwezig op eindtoernooien, maar andersom komen ook steeds meer internationale sterren naar Arnhem. Daar stappen ze in een bad van kennis, eten ze in een topsportrestaurant, bouwen ze naast hun topsportcarrière ook aan een maatschappelijke carrière en voelen ze zich steeds meer thuis. Hun coaches zijn enthousiast. "Kijk eens om je heen, hier kun je als topsporter helemaal jezelf zijn."

"Papendal behoort tot de top drie multisporttrainingscentra van de wereld", zegt Charles van Commenée, voorheen technisch directeur en nu prestatiemanager bij NOC*NSF. "In 2005 was Papendal vooral nog een conferentiecentrum, liepen er meer maatpakken dan joggingpakken." Er kwamen gebouwen, een topsportrestaurant, steeds meer sporters, allerhande expertise. En zie nu: ruim 550 topsporters maken dagelijks gebruik van alle benodigde begeleiding en voorzieningen die een topsporter nodig heeft, geconcentreerd op één vierkante kilometer. Hoe Papendal binnen tien jaar tijd veranderde in een state of the art Centrum voor Topsport en Onderwijs (CTO).

"Alle randvoorwaarden om internationaal **te kunnen presteren zijn hier aanwezig"**

Maarten Arens, bondscoach judo

Topsportrestaurant

Gingen er in 2012 naar de Olympische Spelen van Londen 34 'Papendallers', vier jaar later in Rio de Janeiro waren dat er al 108. Wat draagt Papendal nou bij aan de kans op succes voor een sporter en diens coach? "Nog even los van de specifieke sportaccommodaties, want een hardloper komt hier natuurlijk niet trainen als er geen atletiekbaan ligt en dat is wel meer dan vijftig procent van de toegevoegde waarde, hebben wij goed gekeken met welke diensten we ten opzichte van andere trainingscentra écht het verschil konden maken", zegt Jochem Schellens. De directeur van het Sportcentrum en Congreshotel Papendal, dat voor tachtig procent zelfvoorzienend is, is dan ook trots op onder meer het topsportrestaurant. "Betaalbare maaltijden volledig gericht op topsportvoeding zorgen ervoor dat de sporters daar geen omkijken naar hebben en dat de hoeveelheid vetten, eiwitten en koolhydraten in maaltijden altijd in orde is."

Doordat ruim 550 topsporters dagelijks op Papendal trainen, kan Schellens de sporters ook iets anders waardevols bieden: schaalvoordelen. Qua onderwijs, maar bijvoorbeeld ook op het gebied van medische begeleiding. "Je kunt je voorstellen dat als wij naar een school of onderwijsinstelling stappen om een regeling te treffen voor vijftig topsporters, dat makkelijker gaat dan als je dat voor vier topsporters zou doen. En na al die jaren gaat dat elk jaar beter natuurlijk", legt Schellens uit. Ook

bij medische begeleiding profiteren sporters van schaalvoordelen op Papendal, waar tijdens drukke trainingsuren extra medische diensten beschikbaar zijn.

Bad van kennis

Papendal is inmiddels dan ook uitgegroeid tot een centrum waar alle benodigde begeleiding en voorzieningen voorhanden zijn. Er draaien 33 bondsprogramma's van vijftien sportbonden, waarvan 22 fulltime. Eerder dit jaar nog werd voor de Nederlandse judotop de Ruskahal geopend, vernoemd naar tweevoudig olympisch kampioen Wim Ruska. Bondscoach Maarten Arens is "vereerd en erg blij" met de nieuwe trainingshal, zo liet hij destijds weten aan *Lopend Vuur*. "Het is een fantastische dojo. Met 750 vierkante meter is het niet alleen de grootste van Nederland, maar behoort de hal ook tot de grootste in Europa. Bovendien is de hal voorzien van de beste faciliteiten. We zijn nu in staat om, via acht camera's en vier videoschermen, de trainingen goed te analyseren. Bovendien is er de meerwaarde van de medische ruimtes, de twee behandelkamers voor de fysiotherapeuten en de kracht-/revalidatieruimte. Alle randvoorwaarden om internationaal te kunnen presteren zijn hier aanwezig, nu is het aan het technische kader en aan de judoka's."

> "Je stapt elke dag weer in **een bad van kennis"**
>
> *Bas de Bever, bondscoach BMX*

De Nederlandse BMX'ers trainden zowel in aanloop naar de Spelen van Londen als naar die in Rio de Janeiro op een baan die een identieke kopie was van het parcours tijdens de Zomerspelen. Maar nog los van dergelijke topfaciliteiten vindt Bas de Bever, de BMX-bondscoach, de verzamelde expertise op één vierkante kilometer misschien nog wel het prettigst aan trainen op Papendal. "Je stapt elke dag weer in een bad van kennis. Het is echt niet zo dat ik er elke dag naar op zoek ben, het gebeurt gewoon. Puur door de informele setting raak je makkelijk in gesprek met collega-coaches en dat geldt voor sporters evengoed. Als wij solo zouden trainen op een andere locatie heb je dat niet." Door het creëren van de voorwaarden om topsport te bedrijven heeft Papendal een klimaat geschapen dat sporters en diens coaches uitnodigt om nét een stapje verder te gaan, vindt De Bever.

Thuis voelen

Schellens heeft met Papendal vooral een situatie willen creëren waarbij sporters en coaches zich thuis voelen. Door de drempels te verlagen

“Als je mij vraagt waar ik, buiten de VS, graag zou willen werken, dan zeg ik Papendal”

Jamie Morrison, bondscoach volleybalsters

gaan sporters en coaches zich ‘met elkaar bemoeien’, in positieve zin, weet de directeur. “Als Dafne Schippers tegen een 16-jarige atleet zegt dat hij beter wat anders kan opscheppen in het restaurant, dan werkt dat beter dan dat er bij wijze van spreken zestien diëtisten rondlopen. Ook coaches profiteren ervan. We zijn wat dat betreft een *one stop shop*: knelpunten worden al opgelost voordat het een probleem wordt. Stel dat een coach vindt dat het te druk is bij de krachttraining: waar je ergens anders allerlei mailtjes moet versturen, werp je het nu tijdens de lunch eens op bij andere coaches en is het bij wijze van spreken diezelfde middag nog opgelost.”
Jamie Morrison, al jaren gewend aan de naar zijn idee optimale omstandigheden die hij bij de Amerikaanse volleybalploeg kende, was bij een eerste bezoek direct ‘verliefd’ op Papendal. “Als je mij vraagt waar ik, buiten de VS, graag zou willen werken, dan zeg ik Papendal.”
Waar de coach van de Nederlandse volleybalvrouwen aanvankelijk voor een week dacht te verblijven in het hotel op Papendal, werd dat veel langer. “Maar belangrijker nog waren voor mij de omstandigheden waaronder ik met mijn ploeg kan werken”, vertelde Morrison, toen *NLCoach* hem sprak in het topsportrestaurant. Hij keek eens rond en voelde de juiste sfeer. “Kijk om je heen, hier kun je als topsporter helemaal jezelf zijn. Dat is heel prettig voor een coach. Bovendien zijn de faciliteiten echt heel erg goed.” In de Arnhemhal kan Morrison, die verzot is op het vastleggen van iedere sportieve actie, zich helemaal uitleven met camera’s. Ook de overige faciliteiten, van krachthonk tot vergaderruimtes en het restaurant, roemt hij.
Het maakt dat Morrison zich al snel thuis voelde in Nederland. “Ik was niet zozeer verknocht aan de Verenigde Staten. Maar er zat wel iets van patriottisme, het voelde altijd alsof ik thuiskwam als ik ergens in de VS op een vliegveld landde. De laatste keer had ik dat gevoel toch niet. Toen was ik er op bezoek, Papendal is nu echt mijn huis.” Letterlijk. “Het plan is volgend jaar ergens in de buurt een huis te kopen.”

Schellens: “eSports, moet je daar wat mee?”

Stilstand is achteruitgang, zegt men vaak in de sport. Hoe ziet Papendal er over pak ’m beet tien jaar uit? “Ik ben trots op waar Papendal nu voor staat. Maar het kan altijd beter, hè”, weet Jochem Schellens, directeur van Papendal. “We zullen groeien als het gaat om sportwetenschap, medische faciliteiten, er zullen dingen gerenoveerd worden. We zullen ook altijd oog houden voor sporten die voor het eerst op de Spelen staan, om te kijken waar je wat kunt betekenen. Denk aan skateboarden en karate, die hun debuut zullen maken op de Spelen van Tokio in 2020. En als je het over de toekomst hebt: eSports, moet je daar wat mee? Tegelijkertijd moet je de balans op het terrein bewaken. Tot waar wil je groeien? Als de ondergrens 300 tot 400 sporters is en wij zitten nu op 400 tot 550, dan is de bovengrens met de huidige faciliteiten 600 tot 700 sporters. Kwaliteit is leidend en gaat voor kwantiteit. Ik heb liever 350 sporters mét medailles dan 700 zonder medailles.”

Duale carrière

Bij Papendal zijn weliswaar alle voorwaarden aanwezig om als topsporter optimaal te presteren, de meerderheid van de sporters wacht na hun actieve sportcarrière ‘gewoon’ nog een maatschappelijke carrière. Dat is een van de redenen dat sporters aan het einde van hun tienerjaren soms besluiten om te stoppen met topsport en kiezen voor bijvoorbeeld een studie. “Om dus het maximale rendement uit een sporttalent te halen, vinden wij het als NOC*NSF belangrijk dat sporters zich ook als mens in de maatschappij ontwikkelen. De naam CTO zegt het al: Centrum voor Topsport én Onderwijs.” Aan het woord is René Wolff, ex-bondscoach van de baanwielrenners en tegenwoordig performance manager bij de sportkoepel. “Voor de Spelen van 2012 in Londen zagen wij dat de groep sporters die uit maatschappelijke veiligheid een studie boven de sport verkoos groter werd. Daar viel veel winst te behalen. Door afspraken met hogescholen en universiteiten is die uitstroom gelukkig afgenomen. Papendal staat dus niet alleen garant voor een topsportcentrum, maar je bouwt er aan een duale carrière, als topsporter en als mens in de maatschappij.”

Mental coach Anje-Marijcke van Boxtel helpt zeilers 'te navigeren'

AAN BOORD BIJ TEAM BRUNEL WETEN ZE HET NU OOK: LEIDERSCHAP IS ZÓ BESMETTELIJK

DOOR: EDWARD SWIER ■ BEELD: TEAM BRUNEL

Als Anje-Marijcke van Boxtel een presentatie geeft, haar kompasvisie op leren, ontwikkelen en performance uitvouwt, of in gesprek gaat met een executive van een grote internationale onderneming, gebruikt ze graag voorbeelden. "Mijn ene been is de wetenschap, mijn andere de metafoor."

Vandaar ook dat de psychologe zo gek is op haar functie als mental coach van Team Brunel, één van de deelnemende boten aan de Volvo Ocean Race. "Want, wat is er nu mooier dan een stel zeilers die negen maanden lang op zee met elkaar moeten presteren te helpen groeien."

Hoe zou je je functie zelf omschrijven?

"In de sport heb je veel mensen die coach heten, maar die we in het bedrijfsleven trainer of adviseur zouden noemen. Zij weten hoe het moet en dat trainen ze bij de ander in. Die rol heb ik niet. Daarom omschrijf ik mezelf ook graag als mental coach. Zodat je weet dat ik niet over de tactiek ga, of over de zeilen, of over de trim. Ik ben betrokken bij de mentale groei van de zeilers, van de schipper, én van het team. Dat maakt het trouwens ook zo leuk. In het bedrijfsleven zie je die combinatie namelijk maar weinig. Als ik gevraagd word om de CEO van een onderneming te coachen, gaat het er niet om óók de individuele leden van zijn managementteam te coachen. Bij Team Brunel doe ik alles. Hoop ik van steun te zijn voor de schipper, voor iedere individuele crewmember en voor het organische geheel. Echt, we kunnen gezamenlijk alle kanten op. Je kunt iedereen individueel aanspreken. Hoe kijk je naar jezelf, je eigen groei, gedrag, het communicatieve, het coöperatieve, de samenwerking? Ik laat ze hun talenten op dit vlak zien, waarmee ze – als ze die uitbouwen – hun ambities kunnen helpen waarmaken. Maar je kunt de crew daarnaast ook iets leren over persoonlijk leiderschap, het nemen van en aanspreken op verantwoordelijkheid. Bouwe Bekking, de schipper van Team Brunel, is heel transparant over mijn toegevoegde waarde, dat maakt het ook zo ontzettend leuk. Je kunt bespreken hoe iemand in flow komt, hoe we daar met z'n allen van kunnen profiteren. Omdat ik tijdens de training meegezeild heb, heb ik al veel gezien. Ik leer de mensen kennen, zie wat er aan boord gebeurt."

> "Mijn ene been is de wetenschap, **mijn andere de metafoor"**

Het begin van de samenwerking kwam min of meer toevallig. Toch?

"Nou ja, ik begreep dat schipper Bouwe Bekking het er, we hebben het dan over jaren geleden, al eens met iemand over gehad had. Zij sprak met hem over coaching, voor het teamproces. Toen Bouwe drie jaar terug, voor de vorige campagne, een sponsorship aanging met Schouten Global, een bedrijf dat van coaching één van zijn corebusinesses had gemaakt, werd één plus één plots twee. Bouwe zei destijds bij Schouten Global: 'De muntjes zijn leuk, maar kunnen we ook verder samenwerken?' Hij heeft toen om een coach gevraagd, dat werd ik, en het klikte. Kennelijk lever ik toegevoegde waarde, want deze race werd ik weer gevraagd. Deze keer op persoonlijke titel."

Heb je zelf iets met zeilen, of hoeft dat niet?

"Ik heb het lang buiten de deur weten te houden, maar ik ben groot geworden met een

Brunel
ace.eu
TEAM
Brunel

“Ik was de eerste mental coach in deze stoere wereld, **ook nog vrouw, ook nog eens psycholoog**”

kajuitzeiljachtje. Dat heb ik niet meteen ter sprake gebracht. Weet je, je moet je realiseren dat ik de eerste mental coach in deze stoere wereld was, ook nog vrouw, ook nog eens psycholoog. Dus heb ik me vanaf het begin heel strikt opgesteld. Bouwe Bekking, de skipper, gaat over het zeilen en ik mag over het mentale proces meedenken, meewerken. Nadat we er eenmaal aan begonnen waren, zei Bouwe: ‘Ga mee aan boord’. Toen we aan het eind van de dag van boord gingen, liet hij me weten: ‘Jij gaat vaker mee, want je snapt het spelletje. Dat helpt’.”

Dat meevaren in de voorbereiding heeft zo zijn voordelen?

“Jazeker. Wat zo leuk is, is dat de meesten niet gewend zijn om heel diep te graven, dat ze niet gewend zijn om op hun gedrag te reflecteren. En dus kan ik, als ik ze aan het werk heb gezien, voorbeelden gebruiken en de film als het ware met ze terugspoelen. Voorbeelden werken, in welke branche je ook actief bent. Het maakt dat je als gecoachte de dingen veel beter snapt, dat je eventuele aanpassingen makkelijker implementeert. Wanneer ze vervolgens zien dat het helpt geven de zeilers me gigantisch veel vertrouwen; zijn ze heel open. Het is dus fijn dat ik zo nu en dan mee mag. Ook omdat het wel een heel briljante werkplek is!”

Kom je ook weerstand tegen?

“Ik heb de luxe dat ik executive coach ben, en dat ik gevraagd word door mensen die zelf een stap willen zetten, of de urgentie zien dat ze die stap moeten maken. En zelfs dan kom je nog wel eens een ‘ja, maar’ tegen. Dat verbaast me ook niet. Weet je, als je echt door het plafond moet, dan gaat bij iedereen de weerstandsknop erop. Sporters zijn in mijn ogen ook helemaal niet van ‘ja, maar’. Tuurlijk, ongemak is er altijd. Het moet ook eerst altijd even schuren. Maar als mensen zien dat het helpt om beter te performen, dan gaan ze echt allemaal door de bocht. Dat is in het bedrijfsleven zo, dat is hier zo. Tuurlijk, er zijn ook in de zeilwereld schippers die zeggen dat ze niks van dat vage gedoe willen weten, maar als ze dan ergens tegenaan blijven lopen, en de crew suggereert dat er toch eens anders tegenaan gekeken moet worden, komen ze ook even informeren.”

Doorgaans zit je op een kantoor, in gesprek met een zakenman of -vrouw. Nu sta je, in de wind en herfstzon uitkijkend over een vloot, in de haven van Alicante. Je lijkt gegrepen door deze wereld.

“Ik vind het zo uitdagend omdat deze wereld feitelijk zo complex is. Je zit met een groep mensen op zo’n boot. Je bent van elkaar afhankelijk om je performance te halen. En dat terwijl er niets zo onzeker is als zeilen in een race. Je moet anticiperen op iets dat je van tevoren eigenlijk niet kunt verzinnen. Je moet het beste uit jezelf halen, maar ook het beste uit elkaar.”

"En er zijn wel wetmatigheden. Van nature is op zo'n grote boot de hiërarchie vrij strak en daar heeft niemand moeite mee. Sterker nog, die jongens en meiden willen dat ook graag, omdat de schipper de verantwoordelijkheid neemt al die levens de oceanen over te sleuren. Maar de tijd dat een leider het in z'n eentje allemaal wel weet, die is – ook in het bedrijfsleven trouwens – echt voorbij. En hier helemaal."

"Het mooie aan de Volvo Ocean Race is bovendien dat ze allemaal met dezelfde boten varen. Alle *hardware* is hetzelfde. Dus gaat het erom dat je als team net wat slimmer moet zijn om harder te varen dan de rest. En omdat iedere topzeiler de Volvo Ocean Race wil doen, zijn die andere teams minstens zo briljant."

"Daarnaast is er, en dat is zeker deze aflevering van de Volvo Ocean Race het geval (de boten hebben voor het eerst een gemengde bemanning, mannen en vrouwen, red.), sprake van een grote mate van *diversity*. In de zakenwereld weten we, uit onderzoek, dat hoe diverser de samenstelling van je bedrijf is, hoe beter je kunt presteren. Als je maar wel gebruikmaakt van die diversiteit. Nationaliteiten, leeftijden, mensen met verschillende expertises en achtergronden, en nu dus ook *gender*, als je in zo'n wereld goed wilt presteren en blijven leren, moet je gebruikmaken van elkaar. Dat vereist wel een ander soort leiderschap. Dus is ook het zeilen aan boord van Team Brunel veranderd. Van oudsher verzamelden de skipper en de navigator de data. Die duidden ze, waarna ze de beslissingen namen. Bouwe Bekking en Andrew Cape deden dat voorheen dan ook grotendeels met z'n tweeën, net als de meeste managementteams in organisaties. Maar in de vorige race, en nu helemaal, werd daar een slag in gemaakt. De data worden met elkaar bekeken. Iedereen heeft daar, vanuit zijn of haar eigen perspectief en achtergrond, een idee over. Als je dat proces goed weet te managen, als je die draadjes aan elkaar kunt knopen, je doet een appel op ieders kwaliteiten, dan ga je écht snel varen. Het leuke van Bouwe, die al zeven keer de Volvo Ocean Race had gevaren voor we in Alicante van start gingen, is dat hij zich er ook echt bewust van is dat deze slag gemaakt moet worden."

"Youngsters, met vaak heel andere kennis en achtergrond, en routiniers; **je moet zorgen dat ze een klik maken. Lukt het, dan spuit je vooruit"**

Er is veel druk, veel spanning; er moet negen maanden lang gepresteerd worden. Maar toch is de sfeer, zoals ik die in Alicante proefde, heel goed. Het leek – in de laatste dagen voor de start van een schier eindeloze race – bijna gezellig.

"Ja, het spat ervanaf, hè. Het ís ook leuk. Maar gezellig wil ik het niet noemen. Gezellig, dat heeft ook iets van lekker achterover hangen. Maar nee, deze mensen zijn *eager*. Ze hebben een ontzettende drive. Dit team heeft een uitdagende mix, van jonge én ervaren mensen. Youngsters, met vaak heel andere kennis en achtergrond, en routiniers; je moet zorgen dat ze een klik maken. Dat geldt ook binnen bedrijven. Lukt het, dan spuit je vooruit. Vaak vinden juist de oudere professionals het superleuk. Het gesprek, de *eagerness*, de andere perspectieven; ze zorgen gelijk voor een andere, innovatieve sfeer. En, dat is wat ik dan vooral hoop, dat ga je ook in de prestaties merken. Dat is ook nodig trouwens, want het project met Team Brunel kwam relatief erg laat op gang, veel later dan bij de andere boten, en dus zal een aantal zeilers de boot en elkaar al varend nog goed moeten leren kennen. Dat is natuurlijk spannend, zo aan het begin van de campagne, maar dat maakt het ook voor mij juist weer anders mooi om te doen."

Ik heb de indruk, als je dit allemaal zo enthousiast vertelt,

dat je van dit hele avontuur zelf ook nog wat leert.

"Als je als coach zelf niet meer wilt leren, dan moet je er als de sodemieter mee ophouden. Want de voornaamste taak van een coach is de ander helpen te verdiepen, te versnellen, te groeien. Als jij iemand bent die dat zelf niet meer doet, dan ben je qua gedrag nog maar 'weinig besmettelijk'. Als coach zet je de context. Mensen die zeggen niks meer te leren te hebben moeten echt een ander vak gaan zoeken. Ook in onze branche."

Presteren in het bedrijfsleven én de topsport, dat zijn vergelijkbare grootheden?

"Ik gebruik deze race, dit team, graag als metafoor in mijn werk. Ik heb een passie in mijn leven, die heeft met mijn werk te maken. Om individuen en teams, leiders en organisaties te helpen navigeren in deze uitdagende tijd. Met wat we nu van leren, ontwikkelen en performance weten, kunnen mensen een andere bril op hun harses zetten. Waarmee ze, getriggerd door een collectieve ambitie, de focus leggen op potentieelontwikkeling; waarden en talent. En dat is het mooie van deze sport: men heeft een gezamenlijke droom, men heeft elkaar nodig om te presteren en de werkcontext is buitengewoon uitdagend. Daarom is de metafoor zo mooi! Overal waar wordt gewerkt kan het vervullender, duurzamer, effectiever. Dat is het prachtige van CEO's coachen. Die kunnen het heel erg goed gebruiken, op hun positie. Ook omdat ze zoveel impact hebben. Leiderschap is zó besmettelijk. Als ik op een podium voor een zaal leiders sta en het over leiderschaps- en teamontwikkeling bij de zeilers heb, merk ik vaak dat mensen halverwege denken: wacht eens even, dit gaat niet alleen over die stoere atleten, maar ook over mij. Dat werkt zó inspirerend."

Het is nu je tweede campagne in de Volvo Ocean Race, vooral ook omdat Bouwe Bekking je er graag weer bij wilde hebben. Dat is een compliment.

"Ik ben hier weer, om te zorgen dat die individuen groeien, dat Bouwe ook blijft groeien. Dat wil hij graag, dat willen ze allemaal. En ik vind dat echt geweldig. Zeker ook omdat de bemanning zo divers – man en vrouw, ouder en jonger, zoveel expertises – is. Ik

ben er doorgaans een dag of vijf bij, in iedere etappeplaats. Dat is wel heel anders dan de vorige keer. Drie jaar geleden stond ik aan de kade als ze aankwamen, en zwaaide ik ze op de dag van vertrek, soms wel twee, drie weken later, weer uit. Nu combineer ik het met mijn andere werk. Omdat de leider laat zien dat hij iets aan me heeft en de zeilers mijn rol al van horen zeggen kenden, hoef ik me minder warm te fietsen. Ik kan met de meesten gelijk aan het werk: verbreden, verdiepen, versnellen."

Jonge sportmensen zijn in de regel erg open, maar zijn ze ook ontvankelijk voor jouw bijdrage?

"Zeker. Als jij en ik een coach nemen, weten we precies wat we zeggen en wat we niet zeggen. We hebben geleerd om te reflecteren op ons gedrag. Wij hebben een beetje een beeld van interactie. En dat maakt dat we geneigd zijn steeds zelf te kiezen waar we het wel en niet over hebben. Deze mensen zijn op dat gebied, iedereen even over één kam scherend, veel meer een tabula rasa, een onbeschreven blad. Als je het vertrouwen krijgt, kun en mag je dus gelijk heel veel zien én doen. Dat levert dan ook meteen wat op."

"In de zakenwereld weten we, uit onderzoek, dat hoe diverser de samenstelling van je bedrijf is, **hoe beter je kunt presteren. Áls je maar wel gebruikmaakt van die diversiteit"**

Het komt, voor de schipper, wel aan op het goede voorbeeld geven.

"Absoluut. Leiderschapsgedrag is, ik zei het eerder al, besmettelijk. Bouwe staat echt aan het hoofd van de *gang*. Bouwe laat zien dat hij groeit. Als hij na een chat met mij, waarvan doorgaans iedereen de inhoud wel meekrijgt, laat zien dat hij het oppakt en er iets mee doet, dan is dat zo inspirerend voor de rest. Dan kom je met z'n allen in een opwaartse spiraal. Dan zie je iedereen leren én groeien, dan wordt leren de norm. Dat betekent ook dat op je bek gaan erbij hoort. Als de leider als eerste zijn arm opsteekt wanneer hij een fout maakt, en daarna vooral focust op hoe we die boot zo snel mogelijk weer op snelheid krijgen, en later wanneer daar tijd voor is analyseert wat er fout ging, dan creëer je daarmee een cultuur waarin iedereen in positieve zin het vuurtje op wil stoken. Dan zorg je dat je beter wordt in datgene waar je talent hebt zitten en anderen vraagt voor waar je aan je plafond zit, in plaats van dat er een cultuur ontstaat waarin je gaat *blamen* en *shamen*, anderen afstraft op hun fouten. In het eerste geval krijg je steile leercurves, in het tweede geval krijg je een groep mensen die, met het hoofd tussen de schouders, alleen maar probeert geen fouten te maken. Daar wordt helemaal niemand wijzer van."

Turntrainer vormt bijzondere eenheid met Eythora Thorsdottir

PATRICK KIENS NAM LOUTERENDE MUSICALERVARING MEE NAAR TURNZAAL

DOOR: JOHN VOLKERS

Hij is de grote man achter de kleine vrouw. Patrick Kiens (40) is de trainer van turnster Eythora Thorsdottir (19), het flonkerende talent uit Zuid-Holland dat de wereld versteld doet staan op vloer en balk. De twee, maxi en mini, vormen al jaren een bijzondere eenheid. Ze delen hun oprechte belangstelling voor choreografie, artisticiteit, creativiteit en muzikaal gevoel.

Patrick Kiens, de leermeester, geeft aan, Eythora Thorsdottir voert uit. Zij is de perfecte leerling. Hij doet voor, zij kopieert de vloeroefening van één minuut twintig binnen één of twee uur. Zien is kunnen in haar geval. Over dat voordoen door de chef-trainer wordt weleens smalend gedaan. Leeftijd, postuur, dat zou Kiens toch niet meer moeten kunnen. Het dansvak, waar Kiens uit voortkomt, neemt hij in zulke gevallen evenwel rustig nog ter hand. Thorsdottir: “Het zal je verbazen hoe goed hij nog is.”

Kiens deed – achttien jaar eerder – dezelfde dansopleiding als Thorsdottir nu doet: het Lucia Marthas Institute for Performing Arts. Hij hoefde, als jonge vent, het lesgevende deel niet meer te doen. Dat had hij als afgestudeerd ALO’er al achter de rug. Daarna begon hij aan een bijzonder traject in zijn leven. Hij, de turner van OWS uit Waalwijk die de vierjarige sportacademie van Tilburg succesvol had afgesloten, werd na de scholing bij Marthas (‘een versneld traject’) danser in musicals. Hij weet sindsdien wat afzien is. Niets is, als je naar de woorden van Kiens luistert, zwaarder dan het dansbestaan bij Cats.

“We gelden nu als hét artistieke turnland, als een voorloper voor een nieuwe beweging”

ANP
www.anpfoto.nl

“Ik heb die musical anderhalf jaar in Londen gedaan. Cats is een gevecht tegen de elementen. Het was in een oud theater, zoals alle theaters in Londen oud zijn. Je moet je voorstellen dat er zes verdiepingen zijn, maar geen lift. Het is trap op, trap af. Opkomen, afgaan. Verkleden in een klein kamertje, met acht jongens. Een uur tevoren in de make-up, een staart aan je pak. Het toneel is rond en schuin. Als je constant schuin staat, dan komt er druk op de knieën, pijn in de rug. Mensen, ook getrainde dansers, krijgen daar last van. Ze raken sneller geblesseerd, ziek van vermoeidheid en andere zaken. Het is nu eenmaal een grote teringzooi in zo’n theater. En het gaat maar door. Elke dag weer.”
“Het was in het New London Theatre, in Covent Garden. Toen ik uit Cats ging, werd ik aangenomen voor Chicago, een andere musical die al vreselijk lang draait. Zes weken trainde ik overdag voor Chicago en trad ik ’s avonds op in Cats. In die dagen heb ik huilend onder het toneel gelegen, van vermoeidheid. Je kan nu eenmaal niet overdag repeteren en je ’s avonds ziekmelden. Man, wat zag ik er slecht uit in die tijd. Het was vel over been.”
Die louterende ervaring heeft Kiens meegenomen in het vak van turntrainer. Ja meisjes, het is zwaar, dertig uur trainen per week, maar het kan altijd nog zwaarder. Zijn collega Daymon Montaigne-Jones kan hij dan aanwijzen. Die hield het zeven jaar in Cats vol.

Dertig uur

Turnen is de zwaarste trainingssport die er is. Dertig uur per week, vanaf een jaar of 12. Er zijn weinig sporters in Nederland die daartoe bereid zijn. Kiens, bondscoach van de KNGU, is met zijn club Pax uit Hoofddorp (1.900 leden) een belangrijk vangnet voor het turntalent dat het westen van Nederland herbergt. Hij begon zelf met jongens in Almere, voordat hij in 2012, via Pro Patria in Zoetermeer (2.400 leden), als hoofdcoach in de Haarlemmermeer belandde.
Sinds de doorbraak van Thorsdottir en de aandacht voor wat choreografisch de fraaiste vloeroefening van de Olympische Spelen van Rio werd genoemd, is Kiens een grootheid in zijn wereld. Andere landen zouden hem willen strikken, andere landen willen in elk geval kennisnemen van hoe de Nederlander choreografie doceert.

Hij zegt er niet zomaar aan te kunnen beginnen. “We gelden nu als hét artistieke turnland, als een voorloper voor een nieuwe beweging, aangejaagd door de wereldbond zelf, de FIG. Die vraagt bij grote evenementen wat ik ervan vind. Ik word daarom ook regelmatig gevraagd voor workshops in het buitenland. Ik doe ze niet allemaal. Het hangt af van het land dat mij vraagt. Ja, ik heb IJsland, Portugal, Duitsland, Spanje en Frankrijk gedaan. Ik deed cursussen van de Europese bond, de UEG, in Rusland en Roemenië. Ik werd ook door Italië gevraagd om daar mijn visie uit te dragen. Daar heb ik nee op gezegd. In samenspraak met Gerben Wiersma, onze hoofdcoach, en Vincent Wevers, mijn collega-bondscoach. ‘Jongens, moet ik dat wel doen, een paar duizend euro verdienen met zo’n trip?’ Want wij willen ons voor 2020 opnieuw als team kwalificeren voor de Spelen. Italië heeft een reeks heel goede junioren. Die gaan straks doorstromen en een bedreiging zijn. Dan doen we het dus niet.”

Het werk in de eigen zaal gaat voor. Dat sowieso. Daarin ziet Kiens de talenten op jeugdige leeftijd arriveren. De kleine club denkt dat het jonge talent een betere trainingsomgeving verdient en bij SV Pax Haarlemmermeer, in de professionele zalen van het Sportcomplex Koning Willem-Alexander, komen ze dan op de juiste plek. Daar begint de opleiding van Kiens en al zijn assistenten met diens gulden wet van POM.

POM

POM staat voor de drie pijlers waarop Kiens zijn topsportopleiding voor jonge talenten baseert. De P is van passie, de eerste voorwaarde waarmee een turnster een succesverhaal kan schrijven. Het is de totale overgave voor een sport. “Die passie kun je wel destilleren op jonge leeftijd. Of ze nou goed of minder goed zijn, ze vinden turnen hartstikke leuk. Eythora werd als jong meisje elfde van Nederland. Ze was lang niet de beste. Maar ze was helemaal gek van turnen. Die zag alle tv-beelden van turnen. Passie, dat is echt de eerste pijler.”

“We kunnen hier de entertainers uithangen. Een tikspel of een eindejaarspeurtocht organiseren. Maar dat is geen topsport. Maar diepgewortelde passie, dat heeft die persoon of niet. Anders had ik hier wel zes coaches gehad die de workshop passie gingen geven. Haha, van hoe kunnen we nou beter worden in passie. Maar echt, passie is één.”

De tweede pijler, met de letter O, wordt gevormd door de ouders. Zij moeten chaufferen, zoals de vader en moeder van Thorsdottir deden toen dochterlief besloot vanuit het

onder Rotterdam gelegen Poortugaal naar Zoetermeer en later nog noordelijker naar Hoofddorp te gaan. Pa en moe moeten dan wennen aan een kind dat ten slotte dertig uur per week traint. Ze zijn in zekere zin leidend in het trainingsproces. “Ouders zijn bepalend in het proces. Dat zij ook kunnen doorbreken. Als ons advies is: ga niet langer dan twee weken met vakantie met jullie dochter, en ze gaan vijf weken, dan is dat hun beslissing. Maar niet mijn advies.”
Een langere vakantie, zelfs een schoolkamp, kan grote gevolgen hebben. “Als je één week stopt, heb je drie weken nodig om op het niveau te komen dat je daarvoor had. Meisjes in hun hormonale ontwikkelingen groeien snel. Qua lenigheid en kracht. Drie weken niet trainen en je bent vijf centimeter gegroeid, als je na zo’n vakantie terugkomt. Dan zijn ze na terugkeer vijf, zes elementen kwijt en die komen ook niet meer terug, omdat hun lichaamsmoment anders is geworden. De zwaai aan de brug is anders. De benen zitten in de weg. De afzet, de landing net zo. Het komt anders uit. Dan moet je een halfjaar lang een element weer leren. Ik kom het tegen.”
“Maar ook turnsters die zijn uitgegroeid, zoals Eythora, begrijpen dat ze niet te lang met vakantie kunnen. Een week, intussen beetje fitness blijven doen, dan kunnen ze alles nog na terugkeer. Maar echt, als die ouders maar snappen wat de gevolgen zijn van een week niet trainen, dan ben je een stuk verder. Jij zult zeggen: ‘Wat maakt dat nou uit, zo’n weekje extra?’ Dan kan ik wel zeggen: ‘Maakt niet uit’. Maar intussen maakt het heel veel uit. Het is een soort van voorwaarde om uiteindelijk goed te worden, op basis van andere ervaringen die wij hebben. Bepaalde turnsters zijn goed geworden omdat het trainingsproces niet onderbroken werd.”

“Allen steken de vingers op als je vraagt of ze naar de Olympische Spelen willen. **Het is slechts enkelen gegeven”**

“Eythora werd als jong meisje elfde van Nederland. Ze was lang niet de beste. Maar ze was helemaal gek van turnen”

Eindmusical

De trainer zegt rustig dat het meisje beter naar een andere school kan gaan, zelfs als dat groep 8 van het basisonderwijs is en de vriendinnetjes geforceerd uit beeld raken. De eindmusical van de schoolopleiding kan ook beter geschrapt worden; allemaal tijdverlies in het traject om de top te halen. De conclusie: in het turnen is er geen kortere route, geen weggetje binnendoor naar de top.
Na de P en de O komt in de Formule van Kiens de M, de M van mentaliteit. “Dat betekent dat zo’n jonge turnster op een dag tegen zichzelf moet zeggen: ‘Ben ik nou die topsporter of niet? Ik ben 13, heb de passie gehad, mijn ouders hebben er alles voor gedaan, maar ik vind andere dingen veel leuker. Wil naar de film met mijn vriendinnen en gewoon popcorn eten’. Even goede vrienden, maar als je wat wilt met turnen zijn er spelregels waar je je aan moet houden, omdat je anders minder goed wordt. Je kunt je het snot voor de ogen trainen, maar als je te laat gaat slapen of om half elf nog aan het appen bent, aan verleidingen toegeeft, niet gezond eet, dan breek je al die training weer af. Want ’s ochtends om half acht sta je in Hoofddorp weer op de lijn.”
Eythora Thorsdottir was dun en niet sterk, maar ze kon aansluiten bij de top op basis van haar doorzettingsvermogen, elegantie en vermogen hard te werken. Toen kwam de dag, in 2013, dat ze beloond werd met zilver op balk bij het EJOF, het Europees Jeugd Olympisch Festival, te Utrecht. “Toen deed ze er nog een schep bovenop, met de mentaliteit van ‘ik wil echt een topsporter zijn’. Allen steken de vingers op als je vraagt of ze naar de Olympische Spelen willen. Het is slechts enkelen gegeven.”

Recordaantal bezoekers geeft NLcoach energie voor de toekomst

OVER DE KLUSJESMAN EN ZIJN GEREEDSCHAPSKIST

DOOR: EDWARD SWIER ■ BEELD: BART HOOGVELD

Mooi natuurlijk, zo'n Nationaal Coach Congres met een thema als 'Op zoek naar een integrale coachbenadering', maar wat was dat nou toch precies, die integrale coachbenadering? De middag was die eerste decemberdag nog jong toen Toon Gerbrands op Sportcentrum Papendal met een heldere vergelijking kwam. Hij verwees naar de klusjesman en diens gereedschapskist. Je kan nog zo handig denken te zijn, zonder het juiste gereedschap is het maar lastig werken. En dat gereedschap, dat moet je er zelf in stoppen!

Van coaches wordt vandaag de dag gevraagd dat ze van alles op de hoogte zijn, de trainer-coach anno nu is een duizendpoot. Wil je rendement halen, dan is kennis op veel terreinen onontbeerlijk. Het verklaarde, in de duidelijke taal van een man die alles naar praktijkvoorbeelden weet te vertalen, het thema van deze editie van het congres. En meteen ook het brede aanbod aan workshops, masterclasses en inspiratiesessies op deze geslaagde dag. Marcel Wouda, Sarina Wiegman en Gido Vermeulen behoorden tot de sprekers.
Gerbrands, directeur van PSV, gaf bij de aftrap vanaf het hoofdpodium op Papendal een kijkje in de keuken bij AZ en zijn huidige club PSV. De oud-volleybalcoach vertelde hoe Phillip Cocu zich van een eenzijdig opgeleide voetballer ontwikkelde tot een trainer die weliswaar niet op ieder terrein expert is, maar sowieso wel mee kan praten over voeding, medische zorg, conditie- en krachttraining en de arbeid-slaap-verhouding. Zo weet hij, de resultaten getuigen er momenteel van, met hulp van wel vijftien experts het hoogste rendement uit zijn spelers te halen. Hoewel lang niet iedere trainer bij zijn club of met zijn atleten die schijnbaar onbegrensde mogelijkheden heeft, is er wel voor iedere coach een na te streven ideaalplaatje.
Met de boodschap 'Waar ben je al goed in, op welk terrein kan je nog veel leren?' werd het grote gezelschap vervolgens richting de diverse workshops, masterclasses en inspiratiesessies gestuurd. Opvallend was dat dit jaar het merendeel van de bijeenkomsten was volgeboekt. De opkomst was dit jaar dan ook hoger dan ooit. De thuisblijvers hadden ongelijk, hoorde je uit vele monden.
Liefst 580 coaches, van internationaal toptrainer tot beginnende coaches, hadden zich ingeschreven, een prachtig aantal. Het verleidde het bestuur van NLcoach ertoe een voorspelling voor de toekomst te doen.

Met het idee dat achterover leunen en tevredenheid stilstand betekenen, sprak voorzitter Cees Vervoorn zijn ambities uit. Vervoorn hoopt over een jaar of twee met duizend man op Papendal bijeen te komen. "Dat we op dit Nationaal Coach Congres ook nog eens zo veel jonge gezichten zagen, zorgde voor een heel goed gevoel. Dat geeft energie om er ook voor de toekomst tegenaan te gaan."

Trainersbegeleiding

Een grote groep coaches volgde op 1 december tijdens het Nationaal Coach Congres de Masterclass Trainersbegeleiding van Jan Sjouke van den Bos en Danny Meuken. Tijdens de bijeenkomst in Sporthal West kreeg de groep een handleiding hoe het vertrouwen van collega-coaches binnen de club kan worden gestimuleerd en hoe kennis kan worden overgedragen. In het volgende nummer gaan we daar, met een reeks artikelen over dit onderwerp, dieper op in.

Wiegman zorgde voor vreugde én bewees haar gelijk

PLEZIER EN DUIDELIJKHEID

DOOR: EDWARD SWIER ■ BEELD: BART HOOGVELD

Het jaar 2017 was pas halverwege, maar toen al was het duidelijk: de titel Coach van het Jaar was, wat ons betreft, reeds vergeven. Sarina Wiegman had, met haar voetbalvrouwen, Nederland overtuigd van haar gelijk.

Het 'andere Oranje' won deze zomer de Europese titel. Wiegman toonde waar het in topsport, buiten talent, om draait. Ze bracht haar team plezier én duidelijkheid. Meer moet je niet willen.
Een EK, het is een snelkookpan. Zeker in eigen land. Het zou misschien wel voor wat heisa kunnen zorgen, dacht Wiegman vooraf. Ze had daarom al maanden voordien met haar staf en selectie alle scenario's doorgesproken. Wedstrijd- en trainingssituaties, teamprocessen, maar ook meer persoonlijke kwesties. Zoals: Wat als de hond van een van de speelsters zou sterven tijdens het EK? Wie wilde dat weten, en wie niet? Wie zou een dagje vrijaf willen, wie wilde stoïcijns verder? Het was misschien doemdenken, maar Wiegman had alles doordacht. Duidelijkheid, op en buiten het veld, dat zou haar team verder brengen.
Dat Nederland de titel zou winnen, en zo veel los zou maken, zat overigens niet bij die vooraf doorgenomen scenario's. Maar Wiegman had er zelf wel hoop op. Omdat het eindelijk zou gaan op de manier waarvan ze wist dat die succes zou kunnen hebben. Te lang was de KNVB steeds teruggevallen op trainers die bij de mannen als te zacht, te lief of simpelweg ongeschikt waren bestempeld. Nu mocht, vanaf eind 2016, eindelijk een ervaringsdeskundige, een recordinternational met leidende capaciteiten en kennis van vrouwenvoetbal, het tonen.
In *NLCoach* gaf Wiegman zich enkele maanden voor het EK voor het eerst buiten voetbalkringen bloot. Dat was nog wat voorzichtig. Ze vertelde wel honderduit, maar accentueerde telkens dat ze bepaalde dingen wat minder stellig terug wilde lezen. Ze wist het weliswaar allemaal zeker, maar wilde niet uitstralen een betweter, een streber te zijn. Eerzuchtig, gedreven, toegewijd wordt ze genoemd, niet iedereen ziet dat als een pre.
Met een Europese titel én veel lof op zak kan Wiegman heel wat zekerder zijn van haar zaak. Het gebruik van specifieke voetbaldata heeft zich uitbetaald, net als de keuze voor aanvallend voetbal. Haar motto 'Laten zien wie we zijn' heeft inmiddels zeggingskracht. Ze wordt overal uitgenodigd voor lezingen, voor masterclasses, is door de FIFA gekozen tot vrouwencoach van het jaar.

Wiegman is ondertussen verder. Het EK is niet vergeten, natuurlijk niet. Nog altijd is er de trots dat de gekozen strategie geslaagd is, dat er vele harten veroverd zijn. Maar de WK-kwalificatie is ook alweer in volle gang, haar speelsters ijveren voor betere beloning. Wiegman zelf slaat ook steeds steviger met de vuist op tafel. Ze weet echter dat het niet specifiek om beloning, om erkenning gaat. Als haar team maar blijft winnen, de vreugde blijft, de lijn wordt doorgetrokken. Dan komen al die andere zaken vanzelf.

Concurrentie van Orie en Otter

Liefst dertien coaches stonden op de shortlist voor de titel Coach van het Jaar, die NOC*NSF eind november bekendmaakte: Roelof Bouwmeester (zeilen), Jamie Morrison (volleybal), Jac Orie (langebaanschaatsen), Jeroen Otter (shorttrack), Rana Reider (atletiek), Dennis Sporrel (rolstoeltennis), Rutger Tijssen (langebaanschaatsen), Gerard van Velde (langebaanschaatsen), Josy Verdonkschot (roeien), Ronald Vetter (atletiek), Eelke van der Wal (parawielrennen), Sarina Wiegman (voetbal) en Marcel Wouda (zwemmen). Op 3 december werd die lijst teruggebracht tot drie kandidaten: Wiegman, Orie en Otter. Het traditionele Sportgala is dinsdag 19 december.

De top 3 van Wietske Idema en Marjolein Torenbeek

WAAROM MODERNE ORGANISATIES IN VEROUDERDE STELSELS BLIJVEN STEKEN

DOOR: POUL ANNEMA

De top 3 van favoriete boeken had voor Wietske Idema en Marjolein Torenbeek ook een top 4 mogen zijn. In dat geval hadden ze *Reinventing Organizations* aan het lijstje toegevoegd. Vooral omdat auteur Frederic Laloux daarin fraai aangeeft waarom moderne organisaties vast blijven zitten in verouderde stelsels. Een thema overigens dat ook in hun top 3 de overhand heeft.

1

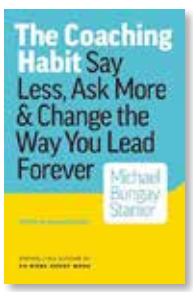

Titel: The coaching habit
Auteur: Michael Bungay Stanier

Van deze auteur – geboren in Australië en nu wonend in Toronto – zijn vele boeken verschenen. *Do More Great Work* is het meest bekend. In *The coaching habit* beschrijft Michael Bungay Stanier hoe de meeste coachprogramma's in organisaties falen. Slechts 23 procent van de door hem geïnterviewde coaches uit vooral het bedrijfsleven was van mening dat coachen iets had bijgedragen aan hun geluk of succes. De meeste managers vonden zichzelf te druk en/of te belangrijk om aan het coachen te beginnen. De auteur ontwikkelde daarom in dit boek, aan de hand van zeven concrete vragen in dagelijkse gesprekken, de informele route die managers verder kan helpen om coachen in hun werk te implementeren.

Waarom interessant voor coaches in de sport?
Ook sportcoaches kunnen hier leren en lezen dat concreet en duidelijk zijn in hun dagelijkse aanpak werkt.

2

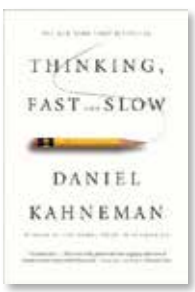

Titel: Thinking fast and slow
Auteur: Daniel Kahneman

Daniel Kahneman (83) is een Israëlische psycholoog die de Nobelprijs voor de Economie won (2002) vanwege zijn baanbrekend onderzoek op het grensvlak van psychologie en economie. Hij wordt beschouwd als de man die psychologische inzichten integreerde in economische wetenschappen. In dit, in 2011 verschenen, boek richt hij zich op de twee manieren die de mens heeft om een besluit te nemen of een oordeel te vellen: de snelle methode, op basis van intuïtie en rede, en de langzame methode, op basis van rekenregels en bewustzijn. Opvallend is, zegt Kahneman, dat we bij sportief en zakelijk succes vaak slecht omgaan met kansberekeningen. "We vinden het bijna onverdraaglijk dat de toekomst zo moeilijk voorspelbaar is, terwijl het verleden zo gemakkelijk te verklaren is."

Waarom interessant voor coaches in de sport?
Het geeft heel scherp ook de dilemma's van de sportcoach aan.

3

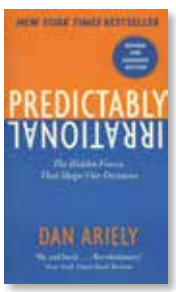

Titel: Predictably Irrational
Auteur: Dan Ariely

Waarom nemen slimme mensen elke dag irrationele beslissingen? Dat is de kern van dit boek van Dan Ariely, die is geboren in New York (1950) en drie jaar later naar Tel Aviv verhuisde, waar hij wiskunde studeerde. Als student van Daniel Kahneman volgde hij – Duke University – diens spoor in de economie en was hij later nauw betrokken bij organisaties in het bedrijfsleven. In dit boek gaat hij op verrassende en intrigerende wijze in op het vermogen van mensen om onlogische beslissingen te nemen. "Irrationaliteit verdringt vaak het rationele denken", zegt Ariely, die alledaagse ervaringen afzet tegen een reeks van verhelderende experimenten die aantonen waarom menselijk gedrag vaak zo gemakkelijk kan afwijken van wat redelijkerwijs verwacht wordt.

Waarom interessant voor coaches in de sport?
Zonder zich over sport uit te laten maakt Ariely wel duidelijk hoe dicht managers in het zakenleven en coaches in de sport soms bij elkaar staan.

CHAOS helpt trainers bij ontwikkelen van zelfregulerend team

MASTERTEAM-METHODE ALS WAPEN OM CHAOS OP HET VELD TE VOORKOMEN

DOOR: POUL ANNEMA

CHAOS is, na *Zelfregulatie in de Sportpraktijk*, het tweede boek van Wietske Idema en Marjolein Torenbeek. Waar ze zich in hun eerste publicatie vooral hebben gericht op de zelfregulatievaardigheden van trainers, coaches en begeleiders, ligt de nadruk in het tweede boek op het vergroten van het aanpassingsvermogen van teams.

Op de vraag wat hen vooral dreef om een tweede boek op de markt te brengen, antwoordt Wietske Idema: "We willen trainers, coaches en begeleiders in de sport en in organisaties inspireren om op een andere manier dan zij gewend zijn tegen talentontwikkeling aan te kijken en vervolgens met onze adviezen in het werkveld aan de slag te gaan."
Idema (33) is socioloog en als prestatiecoach en talentontwikkelaar verbonden aan de Talentenacademie. Ze werkt in de topsport, het bedrijfsleven en het onderwijs. Haar collega-auteur Marjolein Torenbeek (37) is sportpsycholoog en richt zich in haar werk – eveneens met trainers, coaches, sporters en teams – op het optimaliseren van talentontwikkeling en prestaties. Als docent is ze, net als Idema, verbonden aan de HAN Sport en Bewegen.
Beide auteurs hebben zelfregulatie als specialisatie. Waar in hun eerste boek de didactische methode ZIPcoach werd gelanceerd om trainers en coaches te leren op een structurele manier te werken aan zelfregulatieve vaardigheden als doelen stellen, plannen, monitoren, evalueren en reflecteren, verschijnt in *CHAOS* de MasterTeam-methode om teams in verwarring weer op de juiste koers te brengen.
Idema: "De MasterTeam-methode is geen vervolg op de ZIPcoach, het gaat namelijk om totaal andere vaardigheden." Met als hoofddoel om teams te leren snel te reageren op veranderende situaties en daarnaar te handelen.

Zelfregulatie in de praktijk

Het streven van de twee auteurs komt tot uiting in dit helder geschreven, fraai vormgegeven en met praktijkvoorbeelden, trainerscitaten en aanbevelingen gelardeerde boek, dat trainers en coaches kan helpen sporters uit te dagen om zelf het klimaat te creëren waarin ze het beste presteren. Alles draait om het ontwikkelen van het aanpassingsvermogen van teams, waarvoor aparte hoofdstukken zijn gewijd aan kinderen, jeugdsporters en ook organisaties.
De nadruk ligt, uiteraard, op de MasterTeam-methode, die qua inhoud anders is dan de ZIPcoach, maar er in zijn doel wel op aansluit. Dat doel is immers zelfregulatie in de praktijk. In alle gevallen niet door de sporter aan de route van zijn coach te verbinden, maar door hem via zijn trainer/coach te leren hoe hij zelf, oplossingsgericht, te werk kan gaan op het moment dat de ontwikkelingen op het speelveld anders zijn dan vooraf is gedacht en afgesproken.
"Teams die in staat zijn om in chaossituaties als een 'zelfregulerend team' op te treden zijn vaak succesvolle teams", zeggen de auteurs in het boek. "De trainer, coach en manager zijn de aangewezen personen om te leren hoe het team zelfregulerend kan worden en te handelen in een plots veranderende situatie."
Ze presenteren de MasterTeam-methode als hét antwoord, de innovatieve methode om te voorkomen dat de boel vastloopt.

Nieuwe ideeën

Idema en Torenbeek leggen in *CHAOS* uit dat een werkzaam regulerend team naast routine-expertise over adaptieve expertise moet beschikken. De kennis, de kunst en het vermogen om nieuwe, onbekende problemen met nieuwe ideeën aan te pakken. 'Task work' wordt 'Team work', zeggen de auteurs als sporters weten dat ze naast hun eigen werk ook aandacht moeten geven aan de interactie met andere teamleden om als team beter te presteren.
De trainer, zo maakt het boek duidelijk, is in staat om een zelfregulerend team te smeden, aan de hand van de vier zogenoemde MasterTeam Skills: analyseren, interpreteren, oplossen en interacteren. Uiteindelijk zal hij de wijsheid van de groep moeten gebruiken om te komen tot het beste antwoord op de veranderende situatie. Dat lukt het beste door adaptief te trainen, waarin de trainer het leerproces van het team bewust verstoort door andere regels of tijdsdruk toe te passen, met andere woorden: door chaos te creëren. Dat leidt naar de MasterTeam-methode, bondig samengevat en, aan de hand van tal van trainingsvormen, aangereikt in dit boek.

Auteurs: Wietske Idema en Marjolein Torenbeek
Titel: *CHAOS*
Ondertitel: *Het ontwikkelen van het aanpassingsvermogen van teams*
Uitgever: Arko Sports Media
Omvang: 103 pagina's
Prijs: 22,95 euro
Boek is te bestellen via Sportsmedia.nl

FOTO: ANP PHOTO

MART SMEETS

Mart Smeets is vanaf 1967 werkzaam in de (sport)journalistiek. Bij Studio Sport was hij presentator, documentairemaker en anchorman. Tot vorig jaar had hij, tijdens de Tour de France, zijn eigen programma *De Avondetappe* bij de NOS. In Rio sloot hij als basketbalspecialist een lange periode van actieve tv-verslaggeving af. Hij heeft tientallen boeken op zijn naam staan. Als schrijver blijft hij actief voor kranten en bladen.

MET DE VINGERS NAAR BENEDEN

Eens in de zoveel tijd wordt de 4.600-meterrace van Hilbert van der Duim in Bislett 1981 aangehaald. Dan verbazen we ons weer en luisteren – ik toch in ieder geval – vol verbazing naar de zich steeds meer opwindende Leen Pfrommer.

Voor de volledigheid: ik ben in de setting van dat weekend de leading commentator en hij is analist, voordat die rol overigens die naam had. Ik zeg nog: “Met nog een ronde te rijden...” Hilbert sprint en laat zich uitbollen en dan begint Leen.

Hij geeft volle petrol en schreeuwt Hilbert vooruit. Hij ziet de twee Nederlandse coaches bezig, houdt zich even in en fulmineert verder.

Ook het optreden van Pfrommer is later vaak geanalyseerd.

Natuurlijk was hij hier de tot in zijn laatste vezels opgepompte schaatscoach. Nu weliswaar niet meer op het ijs, want daar stonden Pfrommers collega’s Egbert van ’t Oever en Tjaart Kloosterboer.

Pfrommer was, meen ik me te herinneren, niet erg blij met het tweetal dat de leiding had over de generatie van toen (Van der Duim, Schalij, Kramer sr., Sybrandy), maar hield zijn kritiek toch goed onder de pet. Een militaire pet welteverstaan, want Leen Pfrommer werd luitenant-kolonel, vrij hoog dus in rang, en hij was in zijn doen en laten ook vrij streng, rechtdoorzee en dat botste nog weleens met zijn pupillen.

Bart Veldkamp vond hem een “ouderwetse schreeuwer”, Marianne Timmer vond dat ze stilstond onder zijn leiding en Jan Bos riep hardop dat hij “helemaal niets geleerd had van Pfrommer”. Daartegenover stond dan wel een nuchtere melding van Ids Postma die zei Leen “een hele goede coach” te vinden.

Pfrommer had ooit het lumineuze idee opgevat om het bijna karikaturale duo Ard en Keessie uit elkaar te halen en een ander ‘slapie’ te bezorgen. Dat was een briljante zet van de jonge, strenge coach geweest: Schenk werd God op schaatsen en had Verkerk nog nodig voor clowneske, leuke opvoeringen, waar dan ook.

Pfrommer, zoon van een slager uit Harderwijk, strak protestants opgevoed, eiste van zijn mannen orde en netheid. Van der Duim kreeg ooit te horen dat hij zijn haren diende te laten knippen en dat nettere kleding zeer gewaardeerd zou worden.

Dat botste dus. Vaak en soms veel.

En toen kwamen Bislett en Leen, die de volle laatste ronde van de vijf kilometer verbaal zijn hart luchtte. Pas later, veel later, snapte ik hoe dat alles zat. Hij bezag de acties van zijn opvolgers op het ijs en vond deze meer dan onvoldoende. Leen ergerde zich hoorbaar.

Niet alleen Van der Duim (die jongen van die lange haren...) ging hier in de fout, ook en helemaal de twee aan de kant van de baan, en dat liet Pfrommer op krachtige wijze op ons schaatsvolk los. Prutsers waren ze, amateurs... ze reageerden veel te laat, ze hadden hun rijder niet in de hand.

Toen hij stopte met tieren en gieren was ik aan de beurt en probeerde ik duidelijk te maken dat Van der Duim zich behoorlijk vergist had... afsprinten op de 4.600-meterstreep was bepaald geen blijk van professioneel optreden.

Ik kon toen niet doorschakelen naar een volgende gedachte: namelijk dat Pfrommer hier, ten overstaan van het hele kijkersvolk, zijn opvolgers op vileine wijze onder de mat veegde en eigenlijk als prutsers wegzette.

Ik heb het er later met alle drie nog weleens over gehad, maar kwam niet veel verder dan ‘dat ligt achter ons’ of ‘zo heb ik het toch niet beleefd’. De kool en geit werden duidelijk gespaard, maar een ding wist ik zeker: Leen vond ‘Peppi & Kokki op schaatsen’ eigenlijk helemaal niets. Neen, ze pasten samen niet door een deur.

Ik ben eigenlijk wel benieuwd of er in de aan hem gewijde biografie wordt gerefereerd aan dat facet en of daar de hele waarheid wordt bovengehaald. Is dat niet zo, dan kunnen we overigens ook rustig verder leven.

Ik ben alleen benieuwd of Leen Pfrommer zijn diepere gevoelens van toen zal en wil openbaren. Hij wist namelijk best veel van schaatsen en het onderrichten van schaatsende wezens.

Leen vond ‘Peppi & Kokki op schaatsen’ **eigenlijk helemaal niets**